

LIB 013

ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र : घटना, घडामोडी, भाष्य

ज्ञानगंगा धरोघरी

संपादक

डॉ. मधुकर शेवाळे

कार्यकारी संपादक

प्रा. प्रवीण घोडेस्वार

संपादक मंडळ

डॉ. राजेंद्र कुंभार, पुणे

डॉ. मोहन खेरडे, अमरावती

डॉ. धर्मराज वीर, औरंगाबाद

डॉ. नमिता खोत, कोल्हापूर

डॉ. मंगला हिरवाडे, नागपूर

प्रा. प्रकाश बर्वे, नाशिक

© २०१६

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

निर्मिती

श्री. आनंद यादव, व्यवस्थापक, ग्रंथनिर्मिती केंद्र, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ

मुद्रक

श्री. अरविंद पोतनीस, श्री ऑफसेट प्रेस, ७ ए, नाईस, सातपूर, नाशिक - ७

प्रकाशक

डॉ. प्रकाश अतकरे, कुलसचिव, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक - ४२२ २२२

पत्रव्यवहाराचा पत्ता

वर्गणी व व्यवस्थापन - डॉ. मधुकर शेवाळे, उप-ग्रंथपाल व प्रमुख, ग्रंथालय आणि माहितीस्रोत केंद्र, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक - ४२२ २२२.

संपादकीय (साहित्य पाठविण्यासाठी) - डॉ. मधुकर शेवाळे, उप-ग्रंथपाल व प्रमुख, ग्रंथालय आणि माहितीस्रोत केंद्र, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक - ४२२ २२२.

● या अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादक व संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही.

ज्ञानगंगोत्री

वर्ष १६ वे

ज्ञानगंगोत्री : डिसेंबर २०१५ ते मे २०१६

अंक ३ व ४

ISSN 2231-6507

अनुक्रमणिका

☐	संपादकीय	२
☐	'डेसिडॉक जर्नल ऑफ लायब्ररी अँड इन्फॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी' या नियतकालिकाच्या सन २०१० ते २०१५ या कालावधीत प्रसिद्ध झालेल्या संशोधनपर लेखांचे आशय विश्लेषण	३
☐	सोशल नेटवर्किंग आणि ग्रंथालय सेवा	प्रा. तडसरे एन. डी. १९
		कु. सत्वशिला तानाजी सलगर
☐	निस्केयर (नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स कम्युनिकेशन आणि इन्फॉर्मेशन रिसोर्सेस)	डॉ. मधुकर शेवाळे ३१
		प्रा. प्रकाश बर्वे
☐	ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र निष्णात शिक्षणक्रम प्रकल्प-विषयांची यादी (२०१४-२०१५)	प्रा. प्रकाश बर्वे ३५

सुट्या अंकाची किंमत : संस्था रु. १००

व्यक्ती : रु. ३०

वार्षिक वर्गणी : संस्था रु. ४००

व्यक्ती : रु. १२०

मागील अंक उपलब्धतेनुसार पाठविले जातील. वर्गणीचा धनाकर्ष (डीडी) 'वित्त अधिकारी, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक' या नावे काढलेला आणि नाशिक येथे देय असावा.

B-15-16-86

संपादकीय

ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र केंद्राचे स्वरूप मागील २५ ते ३० वर्षांपासून झपाट्याने बदलताना दिसून येत आहे. माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानात झालेल्या बदलाचे परिणाम ग्रंथपालन क्षेत्रावरही झाल्याचे दिसून येतात. संगणक प्रणाली (सॉफ्टवेअर), डेटाबेसेस, कन्सोरशिया, ऑनलाईन स्वरूपाची माहिती या सर्व बाबींचे संघटन आणि त्याचे वितरण या बाबी अत्यंत गतिमान झाल्या आहेत. सेवा देण्यातील बदल आणि माहिती साधनांचे स्वरूप यांमुळे वाचन सवयींमध्येही निश्चित स्वरूपात बदल झालेला आहे. वाचन सवयींच्या संदर्भात नवीन पिढी झपाट्याने माहिती तंत्रज्ञानाच्या बाबी आत्मसात करताना दिसून येते. याकरिता वेगवेगळ्या डिव्हाईसचा उपयोग होत आहे. या डिव्हाईसच्या माध्यमातून ग्रंथालयांना, ग्रंथालयातील वाचनसाहित्याकरिता, माहितीकरिता दूर अंतरावरही अॅक्सेस मिळालेला आहे. त्यामुळे प्रत्यक्ष ग्रंथालयांमध्ये वाचकांची होणारी उपस्थिती यामध्ये निश्चितच फरक पडलेला आहे. असे असले तरी माहिती तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून वाचकांनी ग्रंथालयास दिलेली भेट (Access of Library) महत्त्वपूर्ण आहे. त्याकरिता वाचकांना माहिती तंत्रज्ञानाधारित सेवा मोठ्या प्रमाणावर उपलब्ध करून देणे गरजेचे आहे.

प्रस्तुत अंकांमध्ये सोशल नेटवर्किंग आणि ग्रंथालयाच्या सेवा, डेसिडॉक जर्नल ऑफ लायब्ररी अँड इन्फॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी या नियतकालिकातील लेखांचे आशय विश्लेषण आणि निस्केअर या संस्थेच्या कार्याचा आढावा घेतला आहे. तसेच सन २०१४-१५ या वर्षात आपल्या विद्यापीठाच्या एम. लिब. अँड आय. एस्सी. शिक्षणक्रमासाठी सादर करण्यात आलेल्या प्रबंधिकेची सूची देण्यात आली आहे.

एम. लिब. अँड आय. एस्सी. तसेच बी. लिब. अँड आय. एस्सी. शिक्षणक्रमाच्या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी शुभेच्छा !

डॉ. मधुकर शेवाळे
संपादक

‘डेसिडॉक जर्नल ऑफ लायब्ररी अँड इन्फॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी’ या नियतकालिकाच्या सन २०१० ते २०१५ या कालावधीत प्रसिद्ध झालेल्या संशोधनपर लेखांचे आशय विश्लेषण

विशाल द. बापते

सहायक ग्रंथपाल, विद्यापीठ ग्रंथालय, संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ,
अमरावती

vishal_bapte@rediffmail.com

कु. ज्योती गेडाम

ग्रंथालय सहायक, विद्यापीठ ग्रंथालय, संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ,
अमरावती

सदर लेख हा ‘डेसिडॉक जर्नल ऑफ लायब्ररी अँड इन्फॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी’ (डीजेएलआईटी) या नियतकालिकात सन २०१० ते २०१५ दरम्यान प्रसिद्ध झालेल्या संशोधनपर लेखांच्या आशय विश्लेषणावर आधारित आहे. ३६ अंकातील ३४२ लेखमालेचा हा परिणाम आहे. डीजेएलआईटी हे आंतरराष्ट्रीय, दर्जेदार आणि मुक्त प्रवेश आणि संचार देणारं भारतीय नियतकालिक आहे. ग्रंथालय व माहितीशास्त्राच्या व्यावसायिकांना त्यांच्या क्षेत्रात चालणाऱ्या इत्यंभूत उलाढालींची कल्पना देण्यात हे नियतकालिक आजपर्यंत यशस्वी ठरले आहे. ह्या सर्व बाबी लक्षात घेऊनच डीजेएलआईटी या नियतकालिकाची आशय विश्लेषण करण्याकरिता निवड करण्यात आलेली आहे. आशय विश्लेषण करताना शोधनिबंधाचे संख्यात्मक मूल्य, स्वतंत्ररित्या किंवा मिळून योगदान करण्याची पद्धती, संकल्पना समावेशन, सातत्याने लिहिणारे लेखक, विषयनिहाय भौगोलिक वितरण, संस्थानिहाय वितरण आणि सरासरी पृष्ठ संख्या, इत्यादींचा निर्णायक घटक म्हणून विचार केलेला आहे.

१. प्रस्तावना

आशय विश्लेषण ही अशी लवचीक संशोधन पद्धती आहे की, माहितीशास्त्रातील अनेक समस्येच्या अनुषंगाने उपयोजिली जाऊ शकते. हा एक संशोधन प्रकार किंवा कार्यपद्धती म्हणूनदेखील उपयोगात आणता येईल १. आशय विश्लेषण हे लिखित संहिता (ग्रंथ, नियतकालिक इ.) मौखिक (भाषण, रंगमंचावरील नाटके), प्रतिकात्मक (चित्रकला, पेंटिंग, प्रतिमा इ.), दृक-श्राव्य (दूरदर्शन संचावरील कार्यक्रम, चित्रपट, ध्वनिचित्रफीत इ.) आणि हायपरटेक्स्ट (इंटरनेटवरील एक किंवा अधिक मजकूर इ.) स्वरूपांचे असू शकते. २. बहुविध खंडांतून सुसंगत व नेमकी माहिती मिळवणे व त्यावर आधारित विविध विषयप्रवाह व संरचना यांसंबंधी अनुमान व्यक्त करणे हे आशय विश्लेषणाच्या माध्यमातूनच साध्य होते. क्रिपॅनडॉर्फ (१९८९) या विचारवंताच्या मते काहीही जे मुबलक संख्येत आहे आणि विशिष्ट व्यक्तीसमूहाकरिता ज्याला निश्चित अर्थ आहे, असे काहीही आशय विश्लेषणाचा विषय होऊ शकते. ३. अर्थात ही बाजू संपूर्ण सामाजिक शास्त्राच्या अंगाने मांडली असली तरीही ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रासदेखील लागू पडते.

२. डीजेएलआयटी या नियतकालिकाविषयी

नियतकालिक हे माहितीचे प्राथमिक स्रोत आहे. पाठ्यपुस्तके, क्रमिक पुस्तके, संदर्भ ग्रंथ किंवा यासारख्या इतर साहित्य प्रकारांच्या माध्यमातून विषयांची माहिती जरी प्रसारित होत असली तरी नियतकालिके ही माहितीची प्राथमिक स्रोत म्हणून विशेषतः चालू संशोधन, अद्ययावत तंत्रज्ञान व विविध संस्थांची याबाबतची सद्यःस्थिती जाणून घेण्याच्या दृष्टिकोनातून महत्त्वाची ठरतात. नियतकालिकांमध्ये प्रकाशित होणाऱ्या साहित्यामधून आपल्या क्षेत्रातील व्यावसायिकांना नव्या प्रवाहाची माहिती तर मिळतेच, शिवाय त्यांना विविध घटकांविषयीचे ज्ञान व्यक्त करण्याचे, प्रायोगिक बाबी प्रस्तावित करण्याची आणि तात्त्विक संकल्पनांची व्यवसायाला उत्तेजन देण्यासाठी अंमलबजावणी कशी करावी या दृष्टिकोनातून एक संधी उपलब्ध करून देतात.

या पार्श्वभूमीवर डीजेएलआईटी या दर्जेदार आंतरराष्ट्रीय व मुक्त प्रवेश असणाऱ्या नियतकालिकाचे आशय विश्लेषण महत्त्वाचे ठरते. पूर्वी हे नियतकालिक 'डिसिडॉक बुलेटिन ऑफ इनफॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी' या नावाने ओळखले जायचे. हे नियतकालिक ग्रंथालयीन क्रिया-प्रक्रिया, सेवा आणि उत्पादने यासंदर्भात माहिती तंत्रज्ञानाचा उपयोग याविषयीचे साहित्य बोलावून प्रकाशित करते. या व्यवसायाशी निगडित ग्रंथपाल, प्रलेखन

व माहिती अधिकारी, संशोधक, विद्यार्थी आणि या क्षेत्रात रस घेणारे या सर्वांसाठी हे महत्त्वाचे ठरते. ह्या नियतकालिकातील लेखांचा सार, निर्देशन, तसेच पूर्ण स्वरूपातील शोधप्रबंध स्कोपस, लिसा, लिस्ट, इन्फॉर्मेशन सायन्स अँड टेक्नॉलॉजी अँबस्ट्रॅक्ट/फुल टेक्स्ट, लायब्ररी लिट्रेचर आणि इन्फॉर्मेशन सायन्स इंडेक्स/फुल टेक्स्ट, द इनफॉर्मड लायब्ररिअन ऑनलाईन, डिओएजे, ओपन जे गेट, इंडियन सायन्स अँबस्ट्रॅक्ट, इंडियन सायटेशन इंडेक्स, फुल टेक्स्ट सोर्सिस ऑनलाईन, वर्ल्ड कॅट, प्रोजेक्ट, इंडेक्स कॉर्पोरेशन, अलरिच पिरीऑडीकल डिरेक्टरी आणि ओसीएलसी ह्यांमध्ये आढळून येतात. (नियतकालिकांच्या संकेत स्थळावरून)

३. साहित्य परीक्षण

काही महत्त्वपूर्ण अध्ययने संबंधित विषयाच्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे विवेचित करण्यात आली आहेत.

इंग्रजी भाषा बोलणाऱ्या चार देशांच्या (ऑस्ट्रेलिया, कॅनडा, इंग्लंड आणि अमेरिका) विद्यापीठ ग्रंथालयाच्या संकेतस्थळाबाबतच्या अध्ययनात स्टील, जुली यांना आढळून आले की, विद्यापीठ ग्रंथालयाची वेब पृष्ठे संरचना आणि बांधणीच्या दृष्टीने जरी समान असली तरी सांस्कृतिक संदर्भातून त्यात भिन्नता आहे. अमेरिकाविरहित ग्रंथालयांनी अर्थार्जन करण्यास उत्सुक असलेल्या ग्रंथपुरवठाधारकांसंबंधी संकेत स्थळावर दुवा (link) दिलेला आहे.

हनीफा मोहम्मद आणि नेल्लीका श्यामा ह्यांनी भारतातील ऑनलाईन वृत्तपत्रे ही विषय, वितरण आणि रचनेच्या बाबतीत बहुधा सारखीच आहेत, असे प्रतिपादन केले. त्यांना असेही आढळून आले की, ऑनलाईन प्रत ही मुद्रित प्रतीला पर्याय म्हणून केवळ समाधानाची बाब होती. बहुतांशी वृत्तपत्रे सामाजिक संपर्काकरिता ब्लॉग, रेडिओ सिम्पल सिंडीकेशन आणि फेसबुकचा वापर करतात. लेखक पुढे असेही म्हणतात की, वाचकांना ऑनलाईन आवृत्तीकडे आकर्षित करण्यासाठी इंटरनेट, मोबाईल आणि वेब या तंत्रज्ञाचा वापर करावयास हवा.

टिगा ऊषा, लिहितकर, शालिनी आणि राजलक्ष्मी, डी ह्यांनी डिसिडॉक बुलेटिन ऑफ इनफॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी या नियतकालिकाचे विषय-प्रवाह, व्यक्तीशः किंवा एकत्रित योगदान पद्धती व चालू माहिती आणि तंत्रज्ञानविषयक घडामोडी या अनुषंगाने आशय विश्लेषण केले. बॅन्सल, अलका व इतर ह्यांनी केलेला अभ्यासदेखील याच धाटणीतला आहे. प्रस्तुत लेख हादेखील यापूर्वीच्या अध्ययनांना समोरची पायरी म्हणून जोडता येईल.

बेकर लिंडा हिने एका रंजक अभ्यासात मरणावस्थेतील पती आणि त्याची देखरेख करणारी, त्याचाशी सहानुभूती बाळगून असणारी त्याची पत्नी यांच्यातील संवादाचे आशय विश्लेषण केलेले आहे. हे अध्ययन एका ग्रंथावर आधारित असून मरण पावणाऱ्या व्यक्तीच्या माहितीविषयक गरजा निश्चित करण्याचा उद्देश ठेवून केले आहे. क्रेमर कुटुंबीयांच्या संवादातून - भौतिक, भावनिक, आध्यात्मिक आणि आर्थिक स्वरूपाच्या गरजा मरणासन्न व्यक्तीच्या किंवा त्याच्या कुटुंबीयांच्या असतात, असा निष्कर्ष लेखकाने काढला आहे.

वालिया, प्रेमजीत कौर आणि कौर, मनप्रीत ह्यांनी इंग्लंड आणि अमेरिका येथे प्रकाशित होणा-या नियतकालिकांमधील शोधनिबंधांचे आशय विश्लेषण केलेले आहे. निष्कर्षाती असे आढळून आले की, १६५ शोधनिबंधांपैकी ९३ (५६.६%) हे खऱ्या अर्थाने शोधनिबंध आहेत. विविध विषयांच्या व्याप्तीबाबत विविधता आढळली. विषयप्रवाहांचा आलेख दाखवतो की, माहितीची साठवण आणि प्रतिप्राप्ती हा अतिशय लोकप्रिय संशोधनाचा विषय असून बिब्लीओमेट्रिक्स, वेबोमेट्रिक्स आणि माहिती मिळवण्यासंबंधीची वर्तवणूक हे विषय त्या मागोमाग मोठ्या प्रमाणात हाताळण्यात आलेले आहेत. शोधनिबंध नसणाऱ्या प्रवर्गामधे अनुक्रमे अंकीय ग्रंथालये, अंकीयकरण आणि ग्रंथपालन इ. चा बोलबाला आहे.

४. उद्देश

सदर अभ्यास हा खालील उद्दिष्टे पूर्ण करण्याच्या प्रयत्नातून राबविण्यात आलेला आहे.

१. डीजेएलआईटीमधील विशेष अंकाचे स्वरूप शोधून काढणे.
२. स्वतंत्रपणे किंवा मिळून लिहिण्याच्या पद्धतीचा आकृतिबंध उलगडणे.
३. मुख्य विषय पैलू शोधून काढणे.
४. अग्रेसर लेखक मंडळी निश्चित करणे.
५. शोधनिबंधांचे भौगोलिक वितरण अभ्यासणे.
६. शोधनिबंधांची सरासरी लांबी अभ्यासणे.

५. कार्यपद्धती

प्रस्तुत अभ्यास पूर्णत्वास नेण्यासाठी आवश्यक असणारा डेटा हा डिजेएलआईटीच्या सन २०१० ते २०१५ या दरम्यान प्रकाशित होणाऱ्या अंकामधून

मिळविण्यात आलेला आहे. अशा प्रकारे प्राप्त माहिती वैज्ञानिक पद्धतीने संरचित करून एक्सेल शीटवर त्याचे विवेचन करून परिणाम मिळविण्यात आलेले आहेत. संख्यात्मक तंत्राचा वापर या अभ्यासासाठी केलेला आहे.

६. विश्लेषण आणि स्पष्टीकरण

विवेचन आणि स्पष्टीकरण कोष्टकीय व आलेखीय स्वरूपात खालीलप्रमाणे दिले आहे.

६.१ शोधनिबंधांचा संख्यात्मक आढावा

कोष्टक क्र. १ : शोधनिबंधांची संख्यात्मक निर्मिती

अ.क्र.	वर्ष	खंड क्र.	एकूण अंक	शोधनिबंधांची संख्या	%
१.	२०१५	३५	६	५३	१५.४९%
२.	२०१४	३४	६	६०	१७.५४%
३.	२०१३	३३	६	६२	१८.१४%
४.	२०१२	३२	६	६५	१९%
५.	२०११	३१	६	५५	१६.०९%
६.	२०१०	३०	६	४७	१३.७४%
		६ खंड	३६ अंक	३४२	१००%

कोष्टक क्र.१ व आलेख १ मध्ये डीजीएलआईटी मध्ये सन २०१० ते २०१५ दरम्यान प्रकाशित झालेल्या शोधनिबंधांचे संख्यात्मक आकृतिबंध सादर करतात. सहा वर्षातील छत्तीस अंकांमध्ये एकूण ३४२ शोधनिबंध प्रकाशित झालेले असून सन २०१२ च्या ३२ व्या खंडात सर्वात जास्त ६५(१९%) लेख आणि सन २०१० च्या ३०व्या खंडात सर्वात कमी ४७(१३.७४%) लेख प्रकाशित झाले आहेत.

६.२ विषयनिहाय आणि सर्वसाधारण अंक

कोष्टक क्र.२ : विशिष्ट विषयासंबंधी आणि सर्वसाधारण अंक

अ.क्र.	वर्ष	खंड क्र.	एकूण अंक	विषयनिहाय अंक	सर्वसाधारण अंक
१.	२०१५	३५	६	२	४
२.	२०१४	३४	६	३	३
३.	२०१३	३३	६	४	२
४.	२०१२	३२	६	५	१
५.	२०११	३१	६	३	३
६.	२०१०	३०	६	१	५
		६ खंड	३६ अंक	१८	१८

कोष्टक क्र.२ अभ्यासासाठी निवडलेल्या कालावधीतील प्रकाशित झालेल्या लेखांचे विशिष्ट विषयासंबंधी व सर्वसाधारण अंक यासंबंधी विवेचन करतो. ३६ अंकामध्ये विशिष्ट विषयासंबंधी १८ व सर्वसाधारण १८ अशी विभागणी आहे. सन २०१२ च्या ३२ व्या खंडात सर्वात जास्त ५ थिमेंटीक इश्यू प्रकाशित झाले आहेत तर सन २०१० च्या ३० व्या खंडात केवळ एकच विशिष्ट विषयासंबंधीचा अंक असून बाकीचे सर्वसाधारण अंक आहेत.

६.३ विशिष्ट विषयनिहाय अंकांचे विषय पैलू आणि संपादकांचे भौगोलिक वितरण

कोष्टक क्र. ३ : विशिष्ट विषयनिहाय अंकांचे विषय पैलू आणि संपादकांचे भौगोलिक वितरण

वर्ष	अंक क्र.	विषय	अतिथी संपादक	स्थळ
२०१५	३	ग्रंथालये आणि ग्रंथपालन व्यवसाय: स्थिती, मुद्दे आणि प्रवाह-I	जयदीप शर्मा	नवी दिल्ली

वर्ष	अंक क्र.	विषय	अतिथी संपादक	स्थळ
२०१५	४	ग्रंथालये आणि भारतातील ग्रंथपालन व्यवसाय: स्थिती, माहिती तंत्रज्ञान उपयोजन आणि प्रवाह-II	—	पुदुचेरी
२०१४	२	ऑनलाईन एक्झिबिशनमधील प्रवाह	चेन्नूपती के. रामय्या	पुदुचेरी
२०१४	३	सायंटोमेट्रिक्समध्ये भारतीयांचे योगदान	बी.एम.गुप्ता	नवी दिल्ली
२०१४	६	एम्बेडेड लायब्ररीयनशिप ग्रंथपालांची अंकीय युगातली बदलती भूमिका	रमेश गौर	नवी दिल्ली
२०१३	१	सामुदायिक सामाजिक बांधीलकी आणि सार्वजनिक ग्रंथालये	पी.एस. एन. मूर्ती	आंध्रप्रदेश
२०१३	२	आरोग्य माहिती प्रणाली आणि सेवा	एच.एस. सिदीमुल्लाह	कर्नाटक
२०१३	३	ऑनलाईन एक्झिबिशनचे उपयोजन	चेन्नूपती के. रामय्या	पुदुचेरी
२०१३	४	ज्ञान संगठन	जगतार सिंग	पंजाब
२०१२	१	भारतातील कृषी माहिती प्रणाली आणि सेवा	के.पी.सिंग	नवी दिल्ली
२०१२	२	ई-बुक्स	चेन्नूपती के.रामय्या	पुदुचेरी
२०१२	३	बौद्धिक संपदा अधिकार	अनिल हिरवाडे	महाराष्ट्र
२०१२	४	अंकीय सुरक्षा धोरण	रमेश गौर	नवी दिल्ली
२०१२	५	ओपन सोर्स आज्ञावली आणि ग्रंथालये	शालिनी लिहितकर	महाराष्ट्र

वर्ष	अंक क्र.	विषय	अतिथी संपादक	स्थळ
२०११	२	ऑन्टोलॉजी	प्रतिभा गोखले	महाराष्ट्र
२०११	४	सेमांटिक वेब	सुमित गोस्वामी	नवी दिल्ली
२०११	५	सायंटोमेट्रिक्स	गगन प्रताप	नवी दिल्ली
२०१०	५	ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र शिक्षणाची १०० वर्षे	जयदीप शर्मा	नवी दिल्ली

कोष्टक क्र. ३ मध्ये विशिष्ट विषयनिहाय अंकामध्ये प्रकाशित झालेल्या अंकामधील विषय पैलू व त्या अंकाशी संबंधित असलेले संपादक ह्यांची माहिती मिळते. ग्रंथालय व माहितीशास्त्र व्यवसायातील प्रचलित घडामोडी ह्याच विषयनिहाय अंकाचा विषय ठरलेले आहेत. शिवाय संकल्पनांच्या तात्त्विक व प्रात्यक्षिक अशा दोन्ही स्वरूपाच्या विवेचनावर भर देण्यात आला आहे. चेन्नूपती रामय्या आणि जयदीप शर्मा यांनी अनुक्रमे तीन व दोन अंकांचे संपादन केलेले आहे. अधिक म्हणजे सात संपादक दिल्लीमधून आणि प्रत्येकी तीन संपादक हे महाराष्ट्र व पुदूचेरी या राज्यांतून आहेत.

६.४ लेखक योगदान पद्धती

कोष्टक क्र.४ : लेखक योगदान पद्धती

लेखक संख्या	शोधनिबंध संख्या	%
एक	११७	३४.२१%
दोन	१५८	४६.१९%
तीन	५०	१४.६२%
तीन पेक्षा अधिक	१७	४.९८%
एकूण	३४२	१००%

कोष्टक क्र. ४ व आलेख क्र.२ लेखक योगदान पद्धतीचे दिशादिग्दर्शन करतो. जास्तीत जास्त उदा. १५८ (४६.१९%) लेख दोन लेखकांनी मिळून लिहिलेले आहे. यानंतर एका लेखकांनी ११७ (३४.२१%) लेख लिहिलेले आहेत. तीन लेखक मिळून ५० (१४.६२%) आणि तीनपेक्षा जास्त लेखकांनी १७ (४.९८%) शोधनिबंधांचे योगदान दिलेले आहे.

६.५ वर्षनिहाय लेखन योगदान पद्धती

कोष्टक क्र.५ : वर्षनिहाय लेखन योगदान पद्धती

वर्ष	खंड क्र.	एकूण अंक	लेखन योगदान पद्धती			
			एक	दोन	तीन	तीन पेक्षा अधिक
२०१५	३५	१६(३०.२१%)	२५(४७.१६%)	१०(१८.८६%)	५३(१००%)	
२०१४	३४	१८(३०%)	२८(४६.६६%)	९(१५%)	६०(१००%)	
२०१३	३३	२६(४१.९३%)	२६(४१.९३%)	८(१२.१०%)	६२(१००%)	
२०१२	३२	२३(३५.३८%)	३०(४६.१५%)	१०(१५.३८%)	६५(१००%)	
२०११	३१	२०(३६.३८%)	२५(४५.४५%)	७(१२.७२%)	५५(१००%)	
२०१०	३०	१४(२९.७८%)	२४(५१.०६%)	६(१२.७६%)	४७(१००%)	
	एकूण	११७(३४.२१%)	१५८(४६.१९%)	५०(१४.६२%)	३४२(१००%)	

कोष्टक क्र.५ वर्षनिहाय लेखक योगदान पद्धतीवर प्रकाश टाकतो. एका लेखकाद्वारे सन २०१३ च्या ३३ क्र. खंडात सर्वात जास्त म्हणजे २६(४१.९३%) शोधनिबंधाचे योगदान झालेले आहे. सन २०१० च्या ३० व्या खंडात सर्वात कमी वेळ म्हणजे १४ (२९.७८%) एका लेखकांनी लिहिलेले शोधनिबंध आहेत. दोन लेखकांनी लिहिलेल्या शोधनिबंधांमध्ये संख्यात्मकदृष्ट्या बरेच सातत्य दिसून येते. तीन लेखकांचा विचार केल्यास खंड क्र. ३५ व ३२ यामध्ये अनुक्रमे १०(१८.८६%) आणि १० (१५.३८%) इतक्या लेखांचे योगदान प्राप्त झालेले आहे. अतिशय कमी लेख तीनपेक्षा अधिक लेखकांद्वारे लिहिल्या गेले असून सर्वात जास्त लेख ३४ व्या खंडात दिसून येतात. आलेख क्र. ३ व्यक्तिशः तसेच एकत्रितरीत्या लिहिल्या गेलेल्या शोधनिबंधांचे सादरीकरण करतो.

६.६ दहा मुख्य विषय पैलू

कोष्टक क्र. ६ : दहा मुख्य विषय पैलू

अ. क्र.	विषय पैलू	एकूण शोधनिबंध
१	उपयोगिता अध्ययन	२४
२	सांयटोमेट्रिक्स	२३
३	शोधनिर्मिती मूल्य	१५
४	बिब्लीओमेट्रिक्स	१४
५	ऑनलाईन प्रदर्शनी	९
६	ओपन सोर्स आज्ञावली	९
७	सेमांटिक वेब	९
८	अंकीय सुरक्षा धोरण	८
९	ग्रंथालय व माहितीशास्त्र शिक्षण	८
१०	ई-बुक	७
११	ऑटोलाॅजी	६

डिजिटलआयटी ग्रंथपालन व माहितीशास्त्र व्यवसायातील जवळपास सर्वच विषय पैलूंचा अंतर्भाव करण्याचा प्रयत्न करते. परंतु कोष्टक ६ वर एक दृष्टीक्षेप टाकल्यास असे

दिसून येते की उपयोगिता अध्ययन (Usage Study) २४ शोधनिबंधांसह पहिल्या स्थानावर आहे. ह्यानंतर सांयटोमेट्रिक्स (२३) व शोधनिर्मिती मूल्य (१५) अनुक्रमे दुसऱ्या व तिसऱ्या स्थानावर आहे. उपयोगिता अध्ययन ही संज्ञा अंकीय साहित्य, इंटरनेट, ग्रंथालयीन साधने आणि सेवा, माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान, संकेतस्थळे, मोबाईल तंत्रज्ञान, पोर्टल, सोशल मेडिया आणि उपभोक्ता आकलन इ. घटकांचे समवेश करणारी आहे.

६.७ अग्रेसर लेखक

कोष्टक क्र. ७ : अग्रेसर लेखक

अ. क्र.	लेखक	शोधनिबंधांची संख्या	अग्रेसर क्रम
१	गुप्ता, बी. एम.	१४	१
२	रामय्या, चेन्नूपती के.	९	२
३	बाला, आदर्श	७	३
४	कडेमनी बी. एस.	६	४
५	भानुमूर्ती, के	६	५
६	गर्ग के. सी.	५	५
७	गोखले, प्रतिभा	४	६
८	गुप्ता, रितू	४	६
९	क्षितिज, अविनाश	४	६
१०	राव, नागेश्वर के.	४	६
११	सातिजा एम. पी.	४	६
१२	सत्पती, सुनील कुमार	४	६
१३	सिंग के. पी.	४	६
१४	वालिया प्रेमजीत के.	४	६

कोष्टक क्र.७ जास्त योगदान देणाऱ्या लेखकांचे प्रतिनिधित्व करतो. बी. एम. गुप्ता १४ शोधनिबंधांसह पहिल्या स्थानावर आहे. त्यानंतर चेन्नूपती रामय्या, आदर्श बाला, बी. एस. कडेमनी आणि के. भानुमूर्ती ह्यांचा क्रम लागतो.

६.८. भौगोलिक क्षेत्रानुसार वितरण

कोष्टक क्र. ८ : भौगोलिक क्षेत्रानुसार वितरण

अ.क्र.	संस्था	शोधनिबंध निर्मिती मूल्य	क्रम
१	विद्यापीठे	३२७	१
२	संशोधन संस्था/केंद्रे	२१४	२
३	महाविद्यालये	५५	३
४	इतर	४७	४
५	प्रलेखन केंद्रे	७	५
६	सल्लागार मंडळे	१	६
७	स्वतंत्र संशोधक	१	६
८	उद्योग क्षेत्रे	१	६

कोष्टक ८ डीजेएलआयटी मध्ये अभ्यासासाठी निवडलेल्या कालावधीत प्रसिद्ध झालेल्या शोधनिबंधाचे संस्थानिहाय सादरीकरण करतो. विद्यापीठे आणि संशोधन संस्थांचे शोधनिबंधांच्या निर्मितीमागचे योगदान ठळकपणे दिसून येते. दस्तावेजालये, सल्लागार मंडळे आणि उद्योगक्षेत्रे ह्यांचे शोधनिर्मितीत योगदान असले तरीही विद्यापीठे आणि संशोधन संस्थांच्या तुलनेत हे योगदान अगदीच नगण्य आहे. आलेख ४ संस्थानिहाय शोधनिबंधांचे प्रमाण दाखवतो.

६.९. भौगोलिक वितरण

कोष्टक क्र. ९ : शोधनिबंधाचे भौगोलिक वितरण (प्रमुख दहा क्षेत्रे)

अ.क्र.	राज्य	पृष्ठ संख्या	क्रम
१	नवी दिल्ली	१२५	१
२	महाराष्ट्र	७६	२
३	कर्नाटक	७६	२
४	आंध्रप्रदेश	४०	३
५	पंजाब	३५	४
६	तामिलनाडू	२९	५

अ.क्र.	राज्य	पृष्ठ संख्या	क्रम
७	केरळ	२८	६
८	पश्चिम बंगाल	२४	७
९	उत्तर प्रदेश	२०	८
१०	ओडीशा	१८	९
११	गुजरात	१५	१०

कोष्टक क्र. ९ शोधनिबंधांचे राज्यानुसार वितरण दाखवतो. दिल्ली/ नवी दिल्ली १२५ शोधनिबंधासह प्रथम स्थानावर आहे. महाराष्ट्र आणि कर्नाटक या दोन राज्यांतून प्रत्येकी ७६ शोधनिबंध प्रकाशित झाले आहेत. ह्या राज्यांनंतर अनुक्रमे आंध्रप्रदेश, पंजाब, तामिलनाडू, केरळ, पश्चिम बंगाल, उत्तर प्रदेश आणि ओडीशा ह्यांचा क्रमांक लागतो.

६.१० शोधनिबंधांची लांबी

कोष्टक क्र. १० : डीजेएलआईटीमध्ये प्रकाशित झालेल्या शोधनिबंधांची लांबी

अ. क्र.	पृष्ठ संख्या	शोधनिबंध संख्या	%
१	२	१	०.२९
२	३	३	०.८७
३	४	१८	५.२६
४	५	४१	११.९८
५	६	६७	१९.५९
६	७	४८	१४.०३
७	८	५८	१६.९५
८	९	४१	११.९८
९	१०	२०	५.८४
१०	११	१४	४.१९
११	१२	८	२.३३
१२	१३	७	२.०४
१३	१४	२	०.५८

अ. क्र.	पृष्ठ संख्या	शोधनिबंध संख्या	%
१४	१५	३	०.८७
१५	१६	५	१.४६
१६	१७	२	०.५८
१७	१९	२	०.५८
१८	२०	१	०.२९
१९	५१	१	०.२९
	३४२	३४२	१००%

कोष्टक क्र.१० मधून डीजेएलआईटीमध्ये अभ्यास काळात प्रसिद्ध झालेल्या एकूण शोधनिबंधांपैकी ६७ शोधनिबंध ६ पानांचे, ४८ शोधनिबंध ७ पानांचे, ५८ शोधनिबंध ८ पानांचे, ४१ शोधनिबंध ९ पानांचे, २० शोधनिबंध १० पानांचे आहेत. याव्यातिरीक्त इतर माहिती कोष्टकावरून स्पष्ट होईल.

७. समारोप

- वरील स्पष्टीकरणातून काही समारोपीय मुद्दे खालीलप्रमाणे काढलेले आहेत.
- विषयनिहाय अंक आणि सर्वसाधारण अंक यांचे गुणोत्तर प्रमाण ५०:५० असे आहे. हे प्रमाण यापूर्वी करण्यात आलेल्या अध्ययनांच्या तुलनेत जास्त आहे. डीजेएलआयटी हे नियतकालिक ग्रंथालय व माहितीशास्त्र व्यवसायातील नावीन्यपूर्ण विषयांवर थिमॅटिक इश्यु काढते आहे, ही अतिशय समाधानकारक बाब आहे. यामुळे या क्षेत्रातील व्यावसायिकांना आपल्या क्षेत्रातील नवीन संकल्पनांचे विषय ज्ञान होतेच; पण प्रत्यक्ष काम करित असताना त्याची अंमलजावणी कशी करावी, याविषयी दिशादिग्दर्शन प्राप्त होते.
 - डीजेएलआयटीचे विषयवार अंक संपादन करत असताना नवी दिल्ली/दिल्लीचे प्राबल्य दिसून येते. कारण जास्तीत जास्त संपादक याच राज्यातून आलेले आहेत. अल्का बन्सल आणि इतर यांनी केलेल्या अध्ययनातदेखील ही बाब प्रामुख्याने अधोरेखित झाली.
 - शोधनिबंधाकरिता व्यक्तीशः किंवा एकत्रितरीत्या योगदान करण्याच्या पद्धतीचा विचार केल्यास सांघिक लिखाणाकडे कल दिसून येतो.
 - या क्षेत्रातील हाताळल्या गेलेल्या विषयातील प्रमुख दहा पैलूंचा लेखकवर्ग प्रामुख्याने कोणत्या विषयावर लिखाण करित आहेत, याविषयी कल्पना देण्यास

पुरेसे आहेत. उपयोजिता अध्ययन आणि सायंटोमेट्रिक्स हे अतिशय स्वीकारले गेलेले विषय पैलू आहेत. उपयोजिता अध्ययन ह्या पैलूंचा संख्यात्मक विचार केल्यास असे आढळून येते की, लेखकवर्ग, उपभोक्ते, ग्रंथालयीन व्यावसायिक यांची तंत्रज्ञान, ग्रंथालय व्यवसायातील विविध बदल, विकासाचे टप्पे, यासंबंधीच्या प्रतिक्रिया जाणून घेण्यास उत्सुक आहे.

- बी. एम. गुप्ता यांनी संख्यात्मक दृष्टीने सर्वात जास्त शोधनिबंधांचे योगदान दिलेले आहे. मनोज कुमार आणि ए. एल. मूर्ती यांनी केलेल्या अध्ययनातदेखील तेच संख्यात्मक दृष्टीने प्रथम क्रमांकावर होते.
- विद्यापीठे शिक्षणास प्रोत्साहन देणे आणि संशोधनास बळकटी प्रदान करण्याचे त्यांचे उद्दिष्ट पूर्ण करित आहे; कारण संस्थानिहाय शोधनिबंधांच्या उत्पत्तीत विद्यापीठे प्रथम क्रमांकावर आहेत.
- भौगोलिक क्षेत्राच्या दृष्टीने दिल्ली शोधनिबंधांच्या योगदानात अग्रेसर आहे.
- सर्वसाधारण शोधनिबंधांची पृष्ठसंख्या ही ५ ते ९ अशी आहे. ७४.५३ लेखांची पृष्ठसंख्या या दरम्यान आहे.

संदर्भ

- White, M. D., & E., M. E. (2006). Content Analysis: A flexible methodology. Retrieved October 15, 2015, from ProQuest Science Journals: <http://proquest.com/docview/220450310?accountid=35054>
- Contributors, W. (n.d.). Content Analysis. Retrieved November 2, 2015, from Wikipedia, The Free Encyclopedia: [http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Content Analysis&oldid=686721197](http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Content%20Analysis&oldid=686721197)
- Krippendorff, K. Content Analysis. In E. Barnouw, International Encyclopedia of Communication (pp. 403-407). New York: Oxford University Press.
- Still, J. (2001). A Content Analysis of University Library Web Sites in English Speaking Countries. Retrieved October 9, 2015, from ProQuest Science Journals: <http://search.proquest.com/docview/1415450171?accountid=35054>

5. Haneefa, M., & Nellika, S. (2010). Content Analysis of Online Newspapers in India. DESIDOC Journal of Library & Information Technology , 30 (4), 17-24.
6. Tigga, U., Lihitkar, S., & D, R. (2005). Content Analysis of DESIDOC Bulletin of Information Technology (1997-2002). Retrieved June 31, 2015, from DRDO: <http://publication.drdo.gov.in/ojs/index.php/djlit/article/view/3661/2073>
7. Bansal, A. et al. (2005). DESIDOC Bulletin of Information Technology: Success story with content coverage during 2000-2004. Retrieved October 31, 2015, from DRDO: <http://publications.drdo.gov.in/ojs/index.php/djlit/article/view/3661/2073>
8. Baker, L. (2004). Information Needs at the End of Life: A Content Analysis of One Person's Story. Retrieved October 9, 2015, from ProQuest Social Science: <http://search.proquest.com/docview/203483440?accountid=35054>
9. Walia, P. K., & Kaur, M. (2012). Content Analysis of Journals Published from UK and USA. Retrieved June 16, 2015, from <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac>
10. Kumar, M., & L., M. A. (2011). Bibliometric Analysis of DESIDOC Journal of Library and Information Technology during 2001-2010. Retrieved October 31, 2015, from DRDO: <http://publications.drdo.gov.in/ojs/index.php/djlit/article/view/989/418>

सोशल नेटवर्किंग आणि ग्रंथालय सेवा

प्रा. तडसरे एन. डी.

ग्रंथपाल, एन.डी.पाटील नाईट कॉलेज, सांगली
समंत्रक - य.च.म.मु.वि. - बी.लिब., एम.लिब.
nivastadasare@gmail.com

कु. सत्वशिला तानाजी सलगर
ms.ssts@rediffmail.com

ग्रंथालयांच्या पारंपरिक स्वरूपामध्ये संगणकाच्या अवतरणामुळे अमूलाग्र बदल होऊन नवनवीन तंत्रज्ञानाच्या संकल्पना रूढ होत आहेत. ग्रंथालयात प्रगत तंत्रज्ञानाचा वापर केल्यामुळे Library 2.0 ही संकल्पना उदयास आली व सोशल नेटवर्किंग साईट्सचा ग्रंथालयात वापर होऊ लागला आहे. तसेच Library co-operation, Resource sharing, consortia, Library Networking, WebOPAC, Portal Vortal, Subject Getway यांसारख्या आधुनिक सेवा देणे शक्य झाले आहे. पारंपरिक ग्रंथालय सेवा देताना सोशल नेटवर्किंगचा वापर केल्याने उपलब्ध साहित्याचा जास्तीत जास्त वापर, वाचक व सेवक यांच्या वेळेची व श्रमाची बचत तसेच वाचकांना अचूक माहिती देणे शक्य झाले आहे. ग्रंथालयांना प्रचंड वेगाने होणारी माहिती निर्मिती, मर्यादित जागा, अपुरा निधी यांच्यावर मात करणे शक्य होत आहे. तसेच ग्रंथसंग्रह, वाचक आणि सेवक यांमधील अंतर कमी करणे व ग्रंथालय पंचसूत्री पालन करणे शक्य झाले आहे.

प्रस्तावना

ग्रंथालय ही एक सामाजिक संस्था आहे. कोणतीही संस्था निर्माण करण्यामागे

संस्थेची उद्दिष्टे असतात. त्याप्रमाणे ग्रंथालयाचे मूळ उद्दिष्ट हे ग्रंथसंग्रह जतन, ज्ञानवृद्धी व मनोरंजन हे आहे. तसेच ग्रंथालये ही माहितीचे आगार असल्याने देशाच्या विकास कार्यातही मदत करतात. कोणत्याही व्यक्ती अथवा संस्थांना कार्यक्षम व परिणामकारकरित्या कार्य करावयाचे असेल तर ते कार्य करणाऱ्या व्यक्ती / संस्थांकडे अद्ययावत ज्ञान असणे गरजेचे असते. त्यानुसार ग्रंथालयांमध्ये ही अद्ययावत ज्ञानाचा वापर केला जात आहे.

ग्रंथालयात माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर केल्यामुळे ग्रंथालयीन सेवा वेगवान व अचूक देण्यात यश आले आहे. तसेच ग्रंथालय नेटवर्कमुळे रिसोर्स शेअरिंग सेवाही सुलभ झाली आहे. ग्रंथालयात इंटरनेट वापरामुळे प्रचलित जागरूकता सेवा (C.A.S.), निवडक माहितीचे प्रसारण (S.D.I.) सार व निर्देशन सेवा, भाषांतर सेवा, संदर्भसेवा, प्रतिलिपी सेवा, इत्यादीसारख्या सेवा सुधारित स्वरूपात देता येतात.

त्याचप्रमाणे सोशल नेटवर्किंग हा माहिती संप्रेषणास उपलब्ध झालेला एक उत्कृष्ट प्लॅटफॉर्म आहे. याद्वारे समक्षेत्रातील व्यक्ती/संस्था एकत्र येऊन आपले ज्ञान, अनुभव यांची चर्चा करतात. याची माहिती निर्मिती, संप्रेषण आणि वापर यांस मदत होते व प्रगती साधली जाते. 'माहिती परिस्फोटाचे' युग असल्याने सोशल नेटवर्किंगसारख्या माध्यमांचा ग्रंथालयात वापर करून कार्यक्षम ग्रंथालयीन सेवा देणे शक्य झाले आहे.

इंटरनेट

'इंटरनेट' या शब्दाने दैनंदिन जीवन व्यापून टाकले आहे. अगदी शालेय अभ्यासक्रमातही 'इंटरनेट'ला स्थान प्राप्त झाले आहे. या इंटरनेट तंत्रज्ञानाच्या उदयास कारणीभूत ठरलेले तंत्रज्ञान म्हणजे Telecommunication तंत्रज्ञान होय. टेलीफोनचा शोध लागल्यानंतर या तंत्रज्ञानात खूपच प्रगती झाली.

इंटरनेट म्हणजे जगातील लाखो संगणकांचे एकमेकांना जोडलेले जाळे तयार केले गेले. खरे तर इंटरनेटला 'जाळ्यांचे जाळे' म्हणावे लागेल. या जाळ्यामध्ये समाविष्ट असणारे संगणक एकमेकांशी संवाद साधतात. यालाच 'इंटरनेट', 'वेब' असेही म्हणतात. वेब १.०, वेब २.०, वेब ३.० या इंटरनेटच्या प्रगत अवस्था आहेत.

वेब १.० : वेब १.० ही इंटरनेटच्या विकासातील प्रथम अवस्था आहे. वेब १.० चे वैशिष्ट्य म्हणजे वाचकांचा माहितीकडे प्रवास तर वेब २.० चे वैशिष्ट्य म्हणजे माहितीचा वाचकांकडे प्रवास. वेब १.० मध्ये माहितीस्रोतात बदल करणे, सुधारणा करणे किंवा नवी माहिती समाविष्ट करणे शक्य नव्हते ते वेब २.० द्वारे शक्य झाले आहे.

वेब २.० : 'वेब २.० ही इंटरनेट आधारित सेवांची प्रगत दुसरी पिढी असून

ज्यामध्ये पुढील नवीन तंत्रज्ञानाचा समावेश होतो.'

उदा.

- आर. एस. एस. फिड्स
- इस्टंट मेसेजिंग
- विकिज
- टॅगिंग
- फ्लिकर इ.
- वेब्लॉग
- स्ट्रिमिंग मिडिया
- सोशल नेटवर्कस् / बुकमार्किंग
- मॅश अप

सोशल नेटवर्किंग

वेब २.० तंत्रज्ञानात व्यक्ती/संस्था समूहांना सोशल नेटवर्किंगमुळे एक उत्कृष्ट प्लॅटफॉर्म उपलब्ध झाला आहे. सोशल नेटवर्किंगमध्ये इस्टंट मेसेजिंग, ब्लॉगिंग, स्ट्रिमिंग मिडिया या सर्व तंत्रज्ञान संकल्पनांचा एकत्रित उपयोग केला जातो.

व्याख्या : "Social networking is an online service platform or site that focuses on building and reflecting of social network of social relation among people who share interest and activities."

व्याख्या : "Social networking is an imposition of Individuals or organization which are attached with one or more Individuals such as friends, neighborhood small communities etc. In the professional field especially in the work place university and colleges. This is because of widely spread of internet in the work place like colleges. Universities and other places the individuals gather and share their first hand experience and information among them."

सोशल नेटवर्किंगच्या माध्यमातून सामूहिक माहितीस्रोत निर्माण करता येतो. सोशल नेटवर्किंगमुळे एकाच क्षेत्रातील लोक एकत्र येतात. ज्ञान व अनुभव यांची देवाणघेवाण करतात व त्यातूनच नव्या माहितीची निर्मिती होते. सोशल नेटवर्किंग म्हणजे व्यक्ती, संस्थांनी इंटरनेटचा वापर करून माहिती अदान प्रदान करण्यासाठी केलेले जाळे असे म्हणता येईल. या नेटवर्कच्या माध्यमात विशिष्ट संपर्क स्थळांना सोशल नेटवर्किंग साईट अशी संज्ञा वापरली जाते.

सोशल नेटवर्किंग साईट

"An internet of mobile based social space where people can connect, communicate and creat and share content with other."

सोशल नेटवर्किंग साईटचे घटक

There common elements of social Networking sites

1. A member profile (In their definition this is always web page)
2. The ability to add other members to contact list (the names of your contacts where they might be called friends of buddies)
3. Supported interaction between members of contact list (Interaction varies greatly and their will typically be some degree of interaction facilitated between people who are named contacts.

सोशल नेटवर्किंग माध्यमांचे प्रकार

सोशल नेटवर्किंग माध्यमांच्या वापरावरून त्यांचे खालील प्रकारात वर्गीकरण करता येईल.

- १) सर्वसाधारण
- २) व्यावसायिक
- ३) विषयानुरूप, शैक्षणिक, संशोधन
- ४) संस्थागत

सोशल नेटवर्किंग माध्यमांचे सामाजिक महत्त्व

मानव हा समाजशील प्राणी असल्याने पूर्वीपासूनच समूहाने राहतो. विचारांची देवाणघेवाण करतो. परंतु या विचारविनिमयावर अंतरासारख्या भौगोलिक घटकांमुळे मर्यादा येत होत्या.

सोशल नेटवर्किंग हे याच विचारविनिमयाचे विकसित रूप असून यामध्ये तंत्रज्ञानच्या साहाय्याने भौगोलिक घटकांवर मात करून जगभरातील व्यक्तीशी ऑडिओ-व्हिडीओ स्वरूपात संपर्क साधणे शक्य होऊन जग जवळ आले आहे. सोशल नेटवर्किंगचा वापर सर्व स्तरांतून केला जात आहे. यामुळे सर्वच कामात तत्परता, अचूकता येऊन आचारविचारांची देवघेव वाढली आहे.

सोशल नेटवर्किंगचा वापर केला जाणारी क्षेत्रे

सोशल नेटवर्किंग माध्यमांची दैनंदिन जीवनातील वापराची थोडक्यात माहिती पुढीलप्रमाणे-

- १) **शासन** : सोशल नेटवर्किंगच्या माध्यमांमुळे शासनाकडून देण्यात येणाऱ्या

सेवासुविधा तसेच योजनांची माहिती नागरिकांपर्यंत पोचविणे शक्य झाले आहे. त्यामुळे नागरिकांना त्याचा पुरेसा लाभ घेणे शक्य होत आहे. उदा. कृषी अनुदान, शिष्यवृत्ती.

- २) **व्यवसाय** : मोठे उद्योग तसेच लघुउद्योगामध्ये सोशल नेटवर्किंगचा उपयोग व्यवसाय व्यापक करणे, उत्पादनांची माहिती देणे, खरेदी-विक्री, सवलतींची माहिती देणे यासाठी माध्यम म्हणून केला जात आहे.
- ३) **शिक्षण** : सोशल नेटवर्किंगमुळे शिक्षण क्षेत्रात क्रांती घडत आहे. नेटवर्किंगच्या वापरामुळे Online chat, online discussion, online interviews, online exam या संकल्पनांचा उगम झाला आहे. तसेच संशोधक, विद्यार्थी यांना नोट्स मिळविणे, कोर्स मटेरियल मिळविणे, प्रबंध, लेख प्रसिद्ध करणे सोईचे झाले आहे.
- ४) **आर्थिक विभाग** : सोशल नेटवर्किंगद्वारे लोकांना अर्थ विभागातील बातम्या तात्काळ समजतात. महागाई, दरवाढ, वेतन, बचत इ. सारख्या अनेक विषयांवर चर्चा करून आर्थिक समस्या सोडविणे शक्य झाले आहे. तसेच निरनिराळ्या आर्थिक सुविधांचा लाभ घेणे शक्य झाले आहे.
- ५) **वैद्यकीय व आरोग्य विभाग** : सोशल नेटवर्किंगद्वारे लोकांना आरोग्यविषयक माहिती देऊन जनजागृती केली जाते. तसेच अनेक सोशल नेटवर्किंग साईटद्वारे लोकांना शारीरिक व मानसिक आरोग्यविषयक सल्ले दिले जातात. त्यामुळे घरबसल्या लोकांना आपल्या तक्रारीवर सल्ला घेणे शक्य होत आहे. आरोग्यविषयक उपयुक्त माहिती मिळण्यास या माध्यमांचा उपयोग होत आहे.
- ६) **सामाजिक व राजकीय क्षेत्र** : सध्या राजकीय तसेच सामाजिक क्षेत्रात सोशल नेटवर्किंग माध्यमांना बरेच महत्त्व प्राप्त झाले असून विविध राजकीय पक्ष, सामाजिक संघटना यांनी आपला पक्ष/संघटना यांची वेबसाईट तयार करून त्याद्वारे माहिती प्रसारण व लोकांशी संपर्क करण्यास सुरुवात केली आहे.
सोशल नेटवर्किंगच्या माध्यमांमुळे माहितीचे जाळे तयार करून त्याद्वारे ज्ञान, संस्कृती, अनुभव यांची आयात निर्यात व एकमेकांच्या सहकार्याने प्रगती साधली जात आहे.

ग्रंथालय आणि सोशल नेटवर्किंग माध्यम

सध्या ग्रंथालयाचे संगणकीकरण झाले आहे. तसेच ग्रंथालयीन सेवासाठी नेटवर्क तंत्रज्ञानाचाही वापर केला जात आहे. यामुळे सेवाकांचा वेळ वाचतो तसेच चांगल्या सेवांमुळे वाचकही सुखावतो.

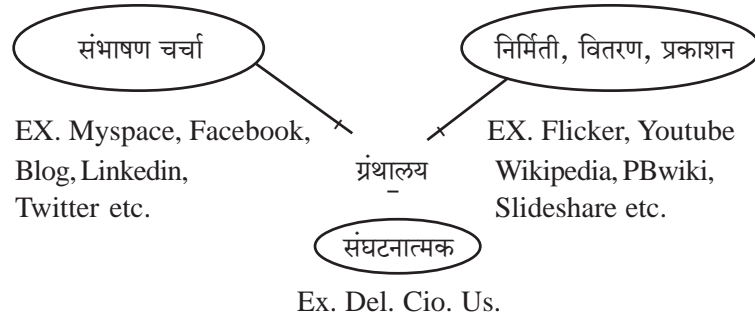
ग्रंथालयात वेब २.० या तंत्रज्ञानाचा वापर करण्याच्या कल्पनेतून २.० ह्या संज्ञेचा उगम झाला.

Library 2.0

जॅक एम. मॅनेज “संवादात्मक सामूहिक सहभागातून विविध अंगी अशा इंटरनेट आधारित Library 2.0 तंत्रज्ञानाच्या संकल्पना होय.”

Library 2.0 संकल्पनेमध्ये ग्रंथालय सेवा देण्यासाठी सोशल नेटवर्किंग माध्यमांचा वापर केल्याचे वाचकांना परिपूर्ण सेवा देऊन ग्रंथालयांचा दर्जा उंचविण्यास मदत होत आहे व ग्रंथालयीन सेवामध्ये गुणात्मक वाढ होत आहे. ग्रंथालयामध्ये Facebook, Myspace, Blog, Twitter, PBwiki, Flicker इत्यादी सारख्या सोशल नेटवर्किंग माध्यमांचा वापर केला जात आहे.

ग्रंथालयात वापरल्या जाणाऱ्या सोशल नेटवर्किंग माध्यमांचे वर्गीकरण खालीलप्रमाणे करता येईल (वापरानुसार)

ग्रंथालयातील प्रगत नेटवर्क तंत्रज्ञान

इंटरनेट, वेब २.०, सोशल नेटवर्किंग, Library 2.0 यानंतर ग्रंथालय सेवांमध्ये वापरली जाणाऱ्या प्रगत माहिती तंत्रज्ञानाची माहिती घेणे आवश्यक आहे. सोशल नेटवर्किंगमुळे हे तंत्रज्ञान ग्रंथालयात यशस्वीपणे वापरता येते.

अ) कन्सोर्शिया

परदेशी चलनाच्या किमतीत वाढ, ग्रंथालयांना मिळणाऱ्या निधीची कमतरता, सर्व प्रकाशित साहित्य एका ग्रंथालयात मिळण्यातील अडचणी हे लक्षात घेता वाचकांच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी ग्रंथालयीन सहकार्याची कल्पना उदयास आली. ही संकल्पना

वृद्धिंगत होऊन त्यास पुढील अवस्था प्राप्त झाल्या आहेत.

स्तर १. – Library Co-operation स्तर ३. – Library Consortia

स्तर २. – Library Resource sharing स्तर ४. – Library Networking

स्तर १ व स्तर २ यामुळे आंतरग्रंथालयीन देवाण घेवाण करणे, वाचनसाहित्याचा सामूहिक उपयोग करणे (ILL) शक्य होत आहे.

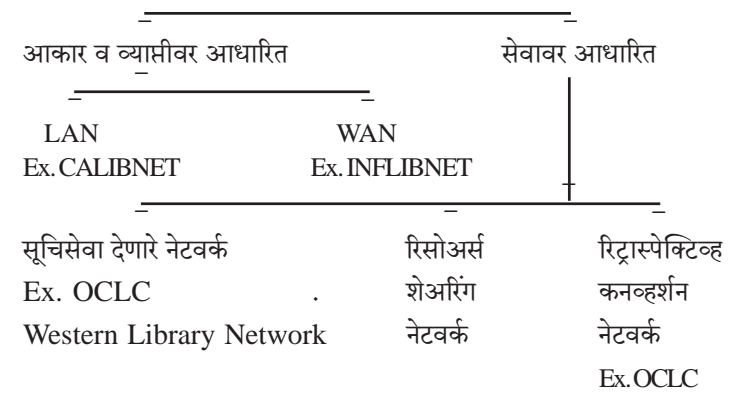
Library Consortia ची संकल्पना नवीन असून नियतकालिकांची वर्गणी एकत्रित भरण्याची सुविधा ग्रंथालयांना मिळते. यामध्ये ग्रंथालये एकत्रित येऊन नियतकालिकासाठी वर्गणी भरत असतील तर पहिल्या प्रतीनंतर प्रत्येक अतिरिक्त प्रत प्रकाशकाकडून सवलतीत मिळते. ती सवलत सहभागी ग्रंथालये वाटून घेतात. प्रकाशक नियतकालिके, ऑनलाईन डेटाबेस, ग्रंथ यांचे ई-पब्लिशिंग करताना कन्सोर्शियाची सवलत देण्याची पद्धत ग्रंथालयांना उपलब्ध करून दिलेली आहे. त्यामुळे Consortia नेटवर्किंगच्या वापरातील क्रांती ठरत आहे. उदा. INDEST, Infonet.

ग्रंथालय नेटवर्क

NCLIS या संस्थेने ग्रंथालय नेटवर्कची केलेली व्याख्या –

“दोन किंवा अनेक ग्रंथालये माहिती देवाणघेवाण करणे ह्या एकाच उद्देशाने दळणवळण माध्यमाने जोडली जाणे यालाच नेटवर्क असे म्हणतात.”

ग्रंथालय नेटवर्कचे प्रकार

आ) पोर्टल, व्होर्टल आणि सबजेक्ट गेटवे

इंटरनेट तंत्रज्ञानाचा विकास, डिजिटल स्वरूपातील साहित्य, ई-स्रोत यांमुळे डिजिटल स्वरूपातील माहितीला पूर सदृश्य परिस्थिती प्राप्त झाली आहे. तसेच नेहमीच्या सर्च इंजिनच्या वापरामुळे मर्यादा आहेत. या समस्यांवर उपाय म्हणून पोर्टल, व्होर्टल व सबजेक्ट गेटवे या संकल्पना उदयास आल्या आहेत. त्यांचे एकत्रित स्वरूपातील वर्णन करावयाचे झाल्यास “माहिती मिळविण्यासाठीची वैशिष्ट्यपूर्ण व्यवस्था की ज्यात असलेली माहिती उपयुक्त व संशोधन मूल्य असणारी असेल याकडे कटाक्षाने लक्ष दिले जाईल. विशिष्ट वाचक वर्गाची दर्जात्मक माहिती मिळण्याची गरज त्यामुळे भागेल. त्यातील माहिती निवडक (Selected) व हवी तशी (Personalised) तसेच ती व्हॅल्यू अॅडेड अशा स्वरूपाची असेल.”

पोर्टल

पोर्टल हे व्यापक असे माहितीचे साधन आहे. सर्वसाधारण वाचक समूहासाठी उपयुक्त आहे.

रॉबेल यांच्या मते व्याख्या

“पोर्टल ही एक अशी वेबसाईट आहे की ज्यामध्ये माध्यम वापरून दर्जात्मक माहिती उपलब्ध करून दिली जाते.”

व्होर्टल

यांची व्याप्ती विशिष्ट व्यक्ती समूहाशी व नेमक्या औद्योगिक अस्थापनासाठी निगडित असते. यामध्ये सेवेतील एकीकरण (Integrated) उपयुक्त सेवा (Customised) व वैयक्तिक सेवा (Personalized) इत्यादी वैशिष्ट्ये आहेत.

सबजेक्ट गेटवे

पोर्टलची आणखी एक प्रगत अवस्था म्हणजे सबजेक्ट गेटवे होय. ऑस्ट्रेलियन सबजेक्ट गेटवे फोरमने तयार केलेल्या सबजेक्ट गेट वे संकल्पनेचा गोषवारा असा आहे. “सबजेक्ट गेटवे ही इंटरनेट आधारित नावीन्यपूर्ण प्रणाली आहे. ज्यायोगे एका विषयातील निवडक व उच्च दर्जाच्या ई-स्रोताबद्दल माहिती देणारे वर्णन व त्यासोबत माहिती शोधण्याची सोय असलेले साधन आहे.”

सोशल नेटवर्किंग माध्यमांद्वारे ग्रंथालय सेवा

प्राचीन ग्रंथालये ही उच्चशिक्षित छोट्या समूहासाठी उपलब्ध होती. मध्यकालीन

ग्रंथालयात ग्रंथसंग्रह साखळदंडामध्ये बांधलेला होता. १९ व्या शतकात सार्वजनिक ग्रंथालय चळवळ अस्तित्वात आली आणि ग्रंथालयांचा वाचकाभिमुख प्रवास सुरू झाला. छपाई तंत्रात झालेल्या प्रगतीमुळे ग्रंथ माध्यम सहज उपलब्ध होऊ लागले व त्यामुळे वाचकांना ग्रंथ ग्रंथालयाबाहेर नेण्यासाठी परवानगी मिळू लागली. वाचकांच्या वाढत्या गरजा, ग्रंथालयांची वाढत असलेली व्याप्ती व कार्य यांमुळे ग्रंथालयामध्ये विविध सेवांचे उपयोजन करावे लागते. या सेवांचे उद्दिष्ट हे ग्रंथालयासमोरील समस्या, वाढता वाचक वर्ग आणि त्यांच्या विविध प्रकारच्या गरजा भागविणे आणि ग्रंथालयाचा वापर वाढविणे हा होता. या सेवा म्हणजे –

१) प्रचलित जागरूकता सेवा	२) निवडक माहितीचे प्रसारण
३) निर्देशन आणि सारसेवा	४) प्रलेख आदान प्रदान सेवा
५) संदर्भसेवा	६) भाषांतर सेवा
७) ज्ञानसाहित्य शोध	८) प्रतिलिपी सेवा

ग्रंथालयामध्ये नेटवर्किंग माध्यमांचा वापर केल्याने सेवा नवीन स्वरूपात दिल्या जाऊ लागल्या. पत्ररूप तालिकेचे रूपांतर संगणकीकृत तालिकेत झाले. तसेच वाचनसाहित्य शोध व त्याचा वापर यांची व्याप्ती वाढली. ग्रंथालयीन सेवामध्ये झालेल्या बदलामुळे डॉ. रंगनाथन यांना सांगितलेल्या ग्रंथालय पंचसूत्रीचे पालन करण्यास मदत होऊ लागली आहे. त्यामुळे सोशल नेटवर्किंग माध्यमांची उपयुक्तता इतर सामाजिक संस्थापेक्षा ग्रंथालयात अधिक आहे.

ग्रंथालयात नेटवर्किंग माध्यमांचा वापर करून दिल्या जाणाऱ्या प्रगत सेवा पारंपरिक ग्रंथालय सेवांची जागा घेत आहेत या सेवा खालीलप्रमाणे –

१) इंटरनेट सेवा

ग्रंथालयातील इंटरनेट सेवेमुळे कोणतीही माहिती प्रसारित करता येते व माहितीचा शोध घेता येतो. इंटरनेटद्वारे अनेक स्रोत मिळविता येतात. उदा. ऑनलाईन प्रचलित जागरूकता पत्रिकातून वाचकांना आवडीच्या विषयातील नवनिर्मित माहिती मिळविता येते. तसेच वाचकांच्या मागणीनुसार माहिती Email द्वारे देता येते. इंटरनेटमुळे प्रलेख आदान प्रदान करणे सोईचे झाले आहे. वर्ल्डवाईड वेबमुळे माहितीचा शोध, संग्रह व प्रसारण यांत क्रांती झाली आहे.

२) न्यूजपेपर क्लिपिंग सेवा

या सेवेचे उद्दिष्ट हे की प्रचलित, ताज्या दैनंदिन घटना / घडामोडी, व्यक्ती यांच्याविषयीची वृत्ते वाचकांच्या निदर्शनास आणणे.

आता वृत्तपत्रेही इंटरनेटवर प्रसिद्ध होऊ लागील आहेत. त्यामुळे यूजपेपर क्लिपिंग सेवा इंटरनेट माध्यमातून देणे शक्य होत आहे.

यामध्ये ग्रंथपाल वृत्तपत्रातील जी माहिती, सदर या सेवेकरिता हवी आहे. तिची निवड करून, ती माहिती स्कॅन करून वृत्तपत्राचे नाव व प्रकाशन माहितीसह फाईलमध्ये संग्रहित करतात. ऑनलाईन स्वरूपात प्रकाशित झालेल्या वृत्तपत्रातील माहिती विशिष्ट सॉफ्टवेअर वापरून संग्रहित करता येते. तंत्रज्ञानामुळे ही सेवा देणे सोपे झाले आहे.

३) संदर्भसेवा

डॉ. रंगनाथन यांच्यामते, “ज्या कार्याद्वारे वाचकाला माहिती शोधण्यासाठी अभ्यास आणि संशोधनासाठी, ग्रंथालयातील साहित्यांचा उपयोग करण्यासाठी वैयक्तिक साहाय्य केले जाते. हे साहाय्य म्हणजे संदर्भसेवा होय.”

नेटवर्किंगमुळे ऑनलाईन चौकशी, ई-मेल, चॅट, मेसेजेस या माध्यमांचा वापर करण्यात येत आहे. सारसेवा, निर्देशसेवा देण्यासाठीही या माध्यमांचा वापर होत आहे व सेवा तत्पर मिळत आहे.

४) भाषांतर सेवा

जगभरात अनेक भाषांचा वापर करून माहिती निर्मिती केली जाते. त्यामुळे वाचकांना हवी असलेली माहिती त्याला ज्ञान असलेल्या भाषेतच उपलब्ध असते असे नाही. त्यामुळे वाचकांच्या मागणीनुसार त्यांना उपयुक्त असलेल्या माहितीचे दुसऱ्या भाषेत भाषांतर करणे गरजेचे असते. हे भाषांतर व्यावसायिक संस्था करून देतात व सोशल नेटवर्किंगद्वारे या संस्थांकडून माहिती मिळविणे वाचकांना सोईचे बनते. तसेच या संस्था अशा अनुवादित प्रलेखांचा ऑनलाईन संग्रह करून ठेवतात व मागणीनुसार त्याचा पुरवठा करतात. त्यामुळे भाषांतरासाठी पुन्हा पुन्हा लागणारे मनुष्यबळ व होणारा खर्च यांची बचत होते.

५) प्रतिलिपी सेवा

प्रलेखांची दुसरी प्रत अथवा छायाप्रत म्हणजे प्रतिलिपी सेवा होय. नेटवर्किंगमुळे आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील प्रलेखांच्या प्रतिलिपी मिळविणे सोईचे झाले आहे. नेटवर्किंग माध्यमांमुळे वाचक वेबसाईटद्वारे माहितीचा शोध घेऊन व ती प्राप्त करून, ती आपल्याकडे सॉफ्टकॉपीजच्या स्वरूपात संग्रहित करू शकतात. त्यामुळे एखाद्या संशोधनासाठी आवश्यक असलेल्या माहितीचा संग्रह करताना कात्रण किंवा कागदांची संख्या कमी होऊन ती डिजिटल स्वरूपात संग्रहित करता येते.

ऑनलाईन पब्लिशिंगमुळे ही सेवा आणखीच सुकर व सुलभ होऊ लागली आहे. तसेच काही संस्था Document Delivery Service ऑनलाईन पुरवत आहेत.

६) ग्रंथालय प्रसिद्धी

ग्रंथालयाचा पुरेपूर वापर होण्यासाठी ग्रंथालय प्रसिद्धी आवश्यक आहे. नेटवर्किंग माध्यमाद्वारे ग्रंथालयाची वेबसाईट तयार करून, त्याद्वारे ग्रंथालयाबाबत माहिती तसेच ग्रंथालयातील इतर उपक्रम यांची माहिती वाचकांना देऊन वाचकांची संख्या वाढविण्यास मदत होते व ग्रंथालय पंचसूत्रीचे पालन करण्यास मदत होते.

संक्षिप्त संज्ञा

CALIBNET	- Calcutta Library Network
ILL	- Inter Library Loan
CAS	- Current awareness service
E-mail	- Electronic Mail
E-Journal	- Electronic Journal
LAN	- Local Area Network
INFLIBNET	- Information & Library Network
WAN	- Wide Area Network
OCLC	- Online Computer Library Centre
S.D.I.	- Selective Dissimination of Information
NCLIS	- National Commission on Libraries and Information
INDEST	- Indian National Digital Library Engineering Science and Technology

संदर्भ सूची

संदर्भ

१. Sahu, Mahendra ku (2013, Jan-March) Information Dissemination through using social networking site among library professional in the engineering College of Odisha: A Survey, International Journal of digital Library Services, 3(1), pp.46 Retrived form <http://www.ijodis.in>
२. Noushia, Parveen. (2011, July-Sept). Use of Social networking site (Facebook) in making awarness among the Library and information Scieence Professional of University libraries of U.P.:A case study International journal of digital library

- services. 1(1), pp. 10. Retrived form <http://www.ijodis.in>
३. Maharana, B. (2013, April 16) Social networking and librarianship Retrived form http://www.kiiy.in/centrallibrary/.../Social_networking_and_lirarlanship.pdf
४. फडके, द. ना. (२०१२) ग्रंथालय संगणीकरण आणि आधुनिकीकरण, पुणे : युनिव्हर्ल्स प्रकाशन.
५. बुवा, जी. ए. (२००७). ग्रंथालय व माहितीशास्त्र व्यवस्थापनाचे नवे प्रवाह, बांदा : साई प्रकाशन.

Web References

1. Maharana, B. (2013, April 16) Social networking and librarianship Retrived from http://kiiy.in/central library/.../Social_networking_and_librarianship.pdf.
2. Noushia, Parveen. (2011, July-Sept.) Use of Social networking site (Facebook) in making awarness among the Library and information Science Professional or University Libraries of U.P.A. case study. International Journal of digital library services 1(1).pp 10 Retrived form <http://www.ijodis.in>.
3. Sahu, Mahendra Ku. (2013, Jan-March) Information Dissemination through using social networking site among library professional in the engineering college of Odisha : A Survey International Journal of digital Library Services 3(1) pp.45-53 Retrived form <http://www.ijodis.in>

निस्केयर (नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स कम्प्युनिकेशन आणि इन्फरमेशन रिसोर्सेस)

डॉ. मधुकर शेवाळे

प्रमुख, ग्रंथालय, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
m_shewale@yahoo.com

प्रा. प्रकाश बर्वे

सहायक ग्रंथपाल, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
prakash_barve123@gmail.com

प्रस्तुत लेखात निस्केयर अर्थात नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स कम्प्युनिकेशन आणि इन्फरमेशन रिसोर्सेस या संस्थेची उद्दिष्टे, कार्ये, संस्थेची माहिती साधने आणि संस्थेच्या माध्यमातून देण्यात येणाऱ्या सेवा यांची चर्चा करण्यात आली आहे. विज्ञान, तंत्रज्ञान क्षेत्र तसेच ग्रंथालय आणि प्रलेखन केंद्रे यांतील मनुष्यबळ विकसन करणे निस्केयरशी निगडित ध्येय-धोरणांच्या संदर्भात आंतरराष्ट्रीय संस्थांबरोबर एकत्रितपणे कार्य करणे, आदी बाबींवर चर्चा करण्यात आली आहे.

प्रस्तावना

निस्केयर या संस्थेची स्थापना ३० सप्टेंबर २००२ रोजी करण्यात आली. नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स कम्प्युनिकेशन (NISCOM) आणि इंडियन नॅशनल सायंटिफिक डॉक्युमेंटेशन सेंटर (INSDOC) या दोन अग्रगण्य संस्थांच्या एकत्रीकरणातून निस्केयर या संस्थेचा जन्म झाला आहे. विज्ञान आणि तंत्रज्ञान क्षेत्रातील माहितीचे प्रसारण आणि प्रलेखनाच्या संदर्भात निस्केयर ही संस्था सीएसआयआर अंतर्गत कार्यरत आहे. निस्केयरचे कार्य हे विज्ञान, तंत्रज्ञान क्षेत्रातील माहिती गोळा करणे, माहितीची साठवण करणे, माहिती प्रकाशित करणे आणि माहितीचे प्रसारण करणे ज्यामध्ये पारंपरिक आणि आधुनिक साधने उपयोगात आणून समाजातील विविध घटकांना उपयुक्त ठरेल असे कार्य पार पाडण्यात येते.

निस्केयरची उद्दिष्टे

- १) नॅशनल आणि तंत्रज्ञान क्षेत्रातील माहिती व संशोधनाचे नियतकालिकांच्या माध्यमातून संप्रेषण करणे.
- २) विद्यार्थी आणि सामान्य व्यक्ती यांच्यामध्ये विज्ञान क्षेत्रातील बाबींची आवड निर्माण करणे.
- ३) प्राणी, वनस्पती आणि खनिजजन्य माहितीचे संशोधन करणे.
- ४) आर्थिक, सामाजिक, वैज्ञानिक आणि वाणिज्य क्षेत्रातील विकसनकरिता संबंधित माहितीची वेळेत उपलब्धी करणे.
- ५) ग्रंथालय आणि प्रलेखन केंद्रे, विज्ञान आणि तंत्रज्ञान क्षेत्रातील मानवी संसाधनांचे विकसन करणे.
- ६) निस्केयरशी निगडित ध्येयधोरणे असणाऱ्या आंतरराष्ट्रीय संस्थेशी एकत्रित कार्य करणे.

निस्केयर माहिती साधने

भारताच्या विज्ञान आणि तंत्रज्ञान क्षेत्रात कार्यरत जनसमुदायासाठी जगातील आणि भारतात निर्माण होणाऱ्या या क्षेत्रातील माहिती गोळा करणे, संकलित करणे, संघटन करणे आणि त्याचे वितरण करणे हे प्रमुख कार्य निस्केयरमार्फत करण्यात येते. निस्केयर या माध्यमातून १७ प्राथमिक व २ द्वितीयक वैज्ञानिक नियतकालिकाची उपलब्धी होत असते. ही सर्व नियतकालिके ऑनलाईन स्वरूपात मोफत उपलब्ध असून फक्त मुद्रित अंकासाठीच वर्गणी आकारली जाते.

खालीलप्रमाणे नियतकालिके उपलब्ध आहेत.

1. Journal of Scientific and Industrial Research (JSIR, monthly)
2. Indian Journal of Chemistry A (IJC-A, monthly)
3. Indian Journal of Chemistry B (IJC-B, monthly)
4. Indian Journal of Experimental Biography (IJEB, monthly)
5. Indian Journal of Pure & Applied Physics (IJPAP, monthly)
6. Indian Journal of Biochemistry & Biophysics (IJBB, bio-monthly)
7. Indian Journal of Engineering & Material Science (IJEMS, bio-monthly)
8. Indian Journal of Chemical Technology (IJCT, bio-monthly)
9. Indian Journal of Radio & Space Physics (IJRSP, bio-monthly)
10. Journal of Intellectual Property Rights (JIPR, Bio-monthly)

11. Indian Journal of Marine Science (IJMS, quarterly)
12. Indian Journal of Fibre & Textile Research (IJFTR, quarterly)
13. National Product Radiance (NPR, bio-monthly)
14. Indian Journal of Biotechnology (IJBT, quarterly)
15. Indian Journal of Traditional Knowledge (IJTK, quarterly)
16. Annals of Library and Information Studies (ALIS, quarterly)
17. Bhartiya Vigyanik evamAudyogik Anusandhan Patrika (Hindi) (BVAAP, half-yearly)
18. Medicinal and Aronatic Plans Abstracts (MAPA, bio-monthly)
19. Indian Science Abstracts (ISA fortnightly)

या सर्व नियतकालिकांसाठीची व्याप्ती, संपादक मंडळ यांची सुनिश्चित व्यवस्था करण्यात आलेली आहे. लेखकांकरिता सूचनाही उपलब्ध आहेत. याशिवाय कोणत्याही नियतकालिकाच्या अलीकडील अंकांमधून लेखनासाठीची स्वरूप आणि पद्धती ही माहिती उपलब्ध होत असते.

निस्केयर ऑनलाईन पिरिऑडिकल्स रिपॉझिटरी

या रिपॉझिटरीमध्ये १८ संशोधन नियतकालिकांचा समावेश आहे. त्याचबरोबर सायन्स रिपोर्टर, विज्ञान प्रगती, सायन्स की दुनिया आणि नॅचरल प्रॉडक्ट रिपॉझिटरी याबाद्दलची माहिती विशिष्ट पद्धतीने साठविण्यात आलेली आहे. उदा. अॅनल्स ऑफ लायब्ररी ऑफ इन्फॉर्मेशन स्टडीज या जर्नलकरिता १९५४ पासून (Vol (I)-1954) 2016 (Vol 63 (I)) 2016 पर्यंत सर्व रिपॉझिटरी उपलब्ध आहेत. या रिपॉझिटरीमध्ये शोध घेण्यासाठी वेगवेगळ्या क्लृप्त्या तयार केलेल्या आहेत. या अनुषंगाने प्रकाशन, लेखक, संज्ञा, कालावधीच्या माध्यमातून माहितीचा शोध घेतला जातो.

सारात्मक नियतकालिके

इंडियन सायन्स अॅबस्ट्रॅक्ट (ISA) आणि मेडिसिनल अॅण्ड अॅरोमॅटिक प्लॅन्स अॅबस्ट्रॅक्ट (MAPA) हे अनुक्रमे १५ दिवसांनी व २ महिन्यांनी प्रकाशित होणारे जर्नल आहे. वैज्ञानिक शास्त्रज्ञ, शिक्षक, ग्रंथपाल यांना उपयुक्त अशी ही नियतकालिके आहेत.

संशोधन आणि विकास पत्रिका

सीएसआयआर न्यूज आणि सीएसआयआर समाचार ही अनुक्रमे १५ दिवसाला व महिन्याला प्रकाशित होणाऱ्या वृत्तपत्रिका आहेत. या वृत्तपत्रिकेच्या माध्यमातून निस्केयरने सीएसआयआर ते देशातील व सीएसआर संस्था / प्रयोगशाळापर्यंत वैज्ञानिक

क्षेत्रातील जागतिक व भारतीय पातळीवरील माहितीच प्रदानाची उपलब्धी करून दिली आहे.

त्याचबरोबर निस्केयरच्या माध्यमातून वेल्थ ऑफ इंडिया हे कोश स्वरूपातील मालेच्या रूपाने उपलब्ध होणारे प्राणी, वनस्पती, खनिजे यांचे संदर्भातील आशय असलेले महत्त्वपूर्ण वाङ्मय ऑनलाईन उपलब्ध आहे. इलेक्ट्रॉनिक रिसोर्सेस, ऑफलाईन डेटाबेसेस, सीडी रोम डेटाबेसेस, ई-जर्नल्स कन्सोरशिया महत्त्वपूर्ण साधने आहेत. निस्केयर अंतर्गत नॅशनल युनियन कॅटलॉग ऑफ सायंटिफिक सिरियल्स अर्थात राष्ट्रीय पातळीवर वैज्ञानिक नियतकालिकांकरिता संयुक्त तालिका तसेच सारात्मक नियतकालिकांचा डेटाबेस ही माहिती साधने आहेत.

निस्केयरच्या इतर महत्त्वपूर्ण सेवा

मानव विकास संसाधनाच्या संदर्भात मागील अनेक दशकांपासून वैज्ञानिक क्षेत्रातील कार्यक्रम आणि आस्थापनाकरिता कमी कालावधीचे तसेच कार्यक्रम स्थळावरील प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन करतात. अंकीय ग्रंथालये, सॉफ्टवेअर, डेटाबेस निर्मिती, रिपॉझिटर्स असे या कार्यक्रमांचे स्वरूप असते. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्राकरिता निस्केयरचे कार्यक्रम हे निश्चितच प्रमाण मानले जाते.

पेटंट सर्व्हिसमध्ये व्यक्ती किंवा संस्थेशी संबंधित कल्पनेवर आधारित शोध घेता येऊन पुढील प्रक्रिया करणे शक्य होते. तसेच बिब्लियोमेट्रिक्स, पुस्तक प्रदर्शन, सल्ला, सेवा यांचे वितरण वा उपलब्धी होत असते. राष्ट्रीय विज्ञान पुस्तकालयाच्या माध्यमातून सेवा देण्यात येतात. नियतकालिकांसाठी देण्यात येणाऱ्या आयएसएसएन (ISSN) करिता निस्केयरकडे नोंदणी करावी लागते. आयएसएसएन मिळविण्याची प्रक्रिया वेबसाईटवर देण्यात आलेली आहे. त्याचबरोबर परदेशी भाषेचे भाषांतर उपलब्धीची सुविधाही निस्केयरमार्फत उपलब्ध होते. ग्रंथालय आणि माहितीस्रोत केंद्राच्या उच्च दर्जाच्या सेवांची उपलब्धी आणि वितरण या संस्थेच्या माध्यमातून होत असते.

संदर्भ : <http://www.niscair.res.in>

ग्रंथालय माहितीशास्त्र निष्णात शिक्षणक्रम

प्रकल्प-विषयांची यादी

(२०१४-२०१५)

संकलन : प्रा. प्रकाश बर्वे

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
		अभ्यासकेंद्र : मातोश्री विमलबाई देशमुख कॉलेज, अमरावती
१	भालेराव कल्पना दिलीप	ज्ञानगंगोत्री या नियतकालिकाचे आशय विश्लेषण
२	बुरघाटे अंकुश भानुदास	भातुकली तालुक्यातील शेतकऱ्यांच्या विकासात ग्रंथालयाचे योगदान
३	चिंचखेडे गीता किसनराव	शिक्षण संक्रमण मासिकातील लेखांचे आशय विश्लेषण (२०१०-२०१४)
४	देशमुख सचिन नाईबराव	चिखली शहरातील महाविद्यालयीन ग्रंथालयांचा तूलनात्मक अभ्यास
५	देशमुख वैजयंती संतोषराव	मातोश्री अंजनाबाई मुंदाफळे समाजकार्य महाविद्यालय ग्रंथालय, नरखेड एक अभ्यास
६	हाडोळे अक्षय वसंतराव	अंजनगाव सुर्जी तालुक्यातील माहिती व तंत्रज्ञानाच्या विविध साधनांचा झालेला परिणाम
७	हजारे माधुरी नामदेवराव	अकोला जिल्ह्यातील पूनर्- प्रमाणित महाविद्यालयातील ग्रंथालयाचे मुल्यमापन
८	खोत किरण मुकुंदराव	अमरावती नगर वाचनालयातील (स्थापना १८६७) देणगी मिळालेल्या ग्रंथ संग्रहाचा विश्लेषणात्मक अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
९	ओक आनंद शशिकांत	Data base of news paper clipping in E-granthalaya
१०	सरड राम विजय	चांबूर रेल्वे तालुक्यातील सार्वजनिक ग्रंथालयांचा अभ्यास
११	सातोकर कविता प्रभाकर	Comparative study of H.Y.P.M.D.C.P.E. Libraries
१२	तकसांडे स्मिता वाल्मिक	यवतमाळ येथील बाबाजी दाते कला व वाणिज्य महाविद्यालयातील पदवी शाखेतील विद्यार्थ्यांच्या वाचन सवयी : एक सर्वेक्षण
१३	तिकांडे संजय रमेशराव	अकोला शहरातील सार्वजनिक ग्रंथालयातील वर्तमानपत्राची उपयोगिता व त्याचा वाचकावर होणारा प्रभाव
अभ्यासकेंद्र : विवेकानंद महाविद्यालय, औरंगाबाद		
१	अडसकर जयंती अविनाश	औरंगाबाद येथील केअर रोम या शालेय ग्रंथालयाचा अभ्यास
२	अंदील गंगाभिष्म पुरुषोत्तम	बीड शहरातील महाविद्यालयीन अध्यापकांची वाचन अभिरुची : एक अभ्यास
३	असलकर अर्चना दत्तात्रय	औरंगाबाद येथील विवेकानंद कला, सरदार दलिपसिंग वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय ग्रंथालयाचा देव-घेणे विभाग : एक अभ्यास
४	बाविस्कर अनिल प्रभुदास	औरंगाबाद शहरातील शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयाचा : एक अभ्यास
५	देशपांडे प्रवीण देवीदासराव	राजराजेश्वर शंकरराव बालेकर यांचे ग्रंथालय क्षेत्रातील योगदान
६	डोके अशिष अशोकराव	औरंगाबाद विभागातील मिलिश 'अ वर्ग' शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध उपक्रमांचा अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
७	गायकवाड शोभाना नानासाहेब	औरंगाबाद येथील देवगिरी महाविद्यालयातील अध्यापकांच्या संशोधनात ग्रंथालयाचे योगदान
८	गव्हाणे ललिता सर्जेराव	मराठवाडा शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित औरंगाबाद, महाविद्यालयीन ग्रंथालये : एक अभ्यास
९	कांबळे प्रेमा विजय	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ ग्रंथालयातील ई-ग्रंथालय : एक अभ्यास
१०	कथार ज्योती प्रकाश	औरंगाबाद शहरातील अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालयाचे संकेतस्थळ : एक अभ्यास
११	पाटील भाऊसाहेब अरुणराव	औरंगाबाद शहरातील अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालयातील नियतकालिक विभागाचा अभ्यास
१२	पवार बाळासाहेब शशिराव	शासकीय विभागीय ग्रंथालय, औरंगाबाद : एक अभ्यास
१३	पिसारे लक्ष्मी नगय्या	औरंगाबाद शहरातील विजयेंद्र काबरा सहकार्य महाविद्यालय ग्रंथालय : एक अभ्यास
१४	राठोड विनायक हरी	औरंगाबाद शहरातील अध्यापक महाविद्यालय ग्रंथालयाचा अभ्यास
१५	साबळे अश्विनी लक्ष्मण	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ ग्रंथालयातील संदर्भ साधनांचा वापर एक अभ्यास
१६	साळवे सुष्मा बन्सी	राजहंस प्रकाशनाचे ग्रंथ प्रकाशन व्यवसायातील योगदान
१७	शेख अमर ओमर	A Scientometric Analysis of International E-Journal

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१८	शेख फरजना अन्वर	डॉ. रफीक झकेरिया कॅम्पस, मराठवाडा कॉलेज ऑफ एज्युकेशन ग्रंथालय, औरंगाबाद : एक अभ्यास
१९	शेख इरफान मेहमूद	औरंगाबाद शहरातील कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय ग्रंथालयांचा स्वॉट (SWOT) तंत्रानुसार अभ्यास
२०	सोनवणे नवनाथ जगन्नाथ	छत्रपती शाहू महाराज शिक्षण संस्था, कॉलेज ऑफ पॉलिटेक्निकल महाविद्यालय ग्रंथालय येथील वाचकांच्या माहितीविषयक गरजा : एक अभ्यास
२१	विधाते सुनील प्रल्हाद	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ महाविद्यालयातील संशोधक विद्यार्थ्यांच्या वाचन विषय गरजा : एक अभ्यास
अभ्यासकेंद्र : मत्स्योदरी आर्ट, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, जालना		
१	गाडेकर बाळाजी मोहन	बद्रीनारायण कारवाले महाविद्यालय, जालना येथील प्राध्यापकांच्या वाचन अभिरुचीचा अभ्यास
२	गडकरी सागर सुभाष	लोकमान्य टिळक नगर परिषदेचे सार्वजनिक वाचनालय, जालना : एक अभ्यास
३	जाधव सुरेखा वसंतराव	समाज प्रबोधन पत्रिका या नियतकालिकातील लेखांचे आशय विश्लेषण
४	कुरनकर अरुण बबनराव	जालना येथील मत्स्योदरी महाविद्यालय ग्रंथालयातील इंग्रजी साहित्याची उपलब्धता आणि वापर : एक अभ्यास
५	पत्की शशिकला अंबादास	मराठवाड्यातील विद्यापीठ संकेतस्थळावरील प्रबंधांचा सूचीय नियंत्रणाचा अभ्यास
अभ्यासकेंद्र : लॉयन्स जुहू नंदलाल जलान महिला महाविद्यालय, विलेपार्ले		
१	अकोलकर नेहाली नितीन	मुंबई पश्चिम उपनगरातील निवडक तंत्रनिकेतन पॉलेटेकनिक ग्रंथालयात दिल्या जाणाऱ्या सेवा व सुविधांचा अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
२	चौगुले श्रीधर ब्रह्मा	मुंबईतील निवडक सार्वजनिक ग्रंथालये एक अभ्यास
३	दिवालकर किरण संदीप	मुंबई स्थित देवनार येथील आंतरराष्ट्रीय लोकसंख्या विज्ञान संस्थेच्या ग्रंथालयाचा मागील पाच वर्षांत दिल्या गेलेल्या सेवा सुविधांचा आढावा
४	गांगुर्डे अनिता नामदेव	मालाड ते कांदिवली विभागातील उमादेवी सराफ इन्स्टिट्यूट आणि ठाकूर इन्स्टिट्यूट या व्यवस्थापकीय महाविद्यालयातील ग्रंथालयांचा तौलनिक अभ्यास
५	घरत अनू दत्तात्रय	अंधेरी ते विलेपार्ले विभागातील वरिष्ठ महाविद्यालयातील ग्रंथालयात दिली जाणारी पुस्तक पेढी सेवा : एक अभ्यास
६	हरमालकर सुचित्रा शिवाजी	राष्ट्रीय औद्योगिक इंजिनियरींग संस्थान यांच्या ग्रंथालयाचा सर्वांगीण अभ्यास
७	होतकर अमोल पंढरीनाथ	व्हिसलिंग वुडस् आंतरराष्ट्रीय चित्रनगरी, गोरगांव या चित्रपट निर्मिती प्रशिक्षण संस्थेच्या ग्रंथालयाचा सर्वांगीण अभ्यास
८	जाधव प्रतिज्ञा भिकुजी	मुलुंड ते ठाणे या विभागातील निवडक वरिष्ठ महाविद्यालयांतील विद्यार्थ्यांच्या वाचन अभिरुचीचा अभ्यास
९	जाधव सुजाता हेमंत	मुंबईमधील वरळी येथील नेहरू सेंटर ग्रंथालय : एक अभ्यास
१०	जॉईल मिलिंद सुधाकर	राष्ट्रीय समुद्र विज्ञान संस्था, अंधेरी (पश्चिम), मुंबई या संशोधन संस्थेच्या ग्रंथालयाचा सर्वांगीण अभ्यास
११	जोशी निलेश हेमंत	पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षणक्रमामधील अभ्यासकेंद्रावरील स्वयं-अध्ययन पुस्तकांचा विद्यार्थ्यांवर होणाऱ्या परिणामकारकतेचा चिकित्सक अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१२	नार्वेकर रवींद्र विलास	अंधेरी ते विलेपार्ले परिसरातील निवडक अभियांत्रिकी महाविद्यालयांतील वाचकांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास ग्रंथ (मुद्रित) व इ. स्रोत यांचा तौलनिक अभ्यास
१३	पाटील सचिन मंगेश	पालघर शहरातील कर सल्लागारांची वाचन अभिरुची : एक अभ्यास
१४	रसाळ आरती शरद	मुंबई येथील कामगार कल्याण केंद्रामार्फत चालवल्या जाणाऱ्या निवडक सार्वजनिक ग्रंथालयांचा तौलनिक अभ्यास
१५	राऊत भुपेंद्र जगन्नाथ	मालाड ते दहिसर विभागातील निवडक वरिष्ठ महाविद्यालयांतील ग्रंथालयांमध्ये वापरत असलेल्या ग्रंथालयातील आज्ञावलींचा अभ्यास
१६	राऊत हर्शला भुपेश	वसई ते मीरारोड परिसरातील अध्यापक महाविद्यालयातील ग्रंथालयांत दिल्या जाणाऱ्या सेवा व सुविधांचा अभ्यास
१७	राऊत शिल्पा सुहास	विरार ते वसई शहरातील निवडक कला, वाणिज्य आणि विज्ञान वरिष्ठ महाविद्यालयांमधील ग्रंथपडताळणी : एक अभ्यास
१८	साळवी सचिन नारायण	सांताक्रुज ते गोरेगाव या विभागामधील आंतरराष्ट्रीय आय. बी. डिप्लोमा शालेय विद्यार्थ्यांना व प्राध्यापकांना ग्रंथालयातील दिल्या जाणाऱ्या सेवा व सुविधांचा अभ्यास
१९	सुतार लता नारायण	भांडुप विभागातील निवडक इंग्रजी माध्यमिक शाळेतील विद्यार्थ्यांच्या वाचन अभिरुचीचा अभ्यास
२०	ठाकूर प्रतीक्षा अनंत	पालघर ते बोरिवली परिसरातील अभियांत्रिकी महाविद्यालयामध्ये वापरण्यात येणाऱ्या ग्रंथालय आज्ञावलींचा अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
२१	वर्षे रोहित सुजित	मुंबई स्थित सांताक्रुझ व बांद्रा या विभागातील निवडक वाणिज्य कनिष्ठ महाविद्यालयीन ग्रंथालयात दिल्या जाणाऱ्या सेवा सुविधांचा अभ्यास
अभ्यासकेंद्र : विद्या प्रसारक मंडळ संचालित बी.एन. बंदोडकर		
१	आंबवणे वर्षा रमण	शासकीय तंत्रनिकेतन महाविद्यालयाचे ग्रंथालय : एक अभ्यास
२	अष्टिकर संध्या पंकज	पनवेल शहरातील अध्यापक महाविद्यालय ग्रंथालयातील ग्रंथसंग्रह विकासाचे धोरण
३	बदाडे ज्योती संतोष	मुंबई विद्यापीठाशी संलग्नित असलेल्या महाविद्यालयांतील पुस्तक पेढी योजनेचा अभ्यास.
४	भांदवलकर रेखा राजेंद्र	ठाणे जिल्ह्यातील नॅक 'अ' दर्जा प्राप्त असलेल्या महाविद्यालयीन ग्रंथालयांचा अभ्यास.
५	भोईर गीताबाई राजाराम	नवी मुंबई परिसरातील विधी महाविद्यालयांतील ग्रंथसंग्रह
६	बोरकर मृणाली मनोहर	शालेय ग्रंथालयात संगणकीकरण
७	छनलिया दर्शना नरेश	ठाणे जिल्ह्यातील महिला महाविद्यालयांच्या ग्रंथालयीन सेवा सुविधा
८	चौधरी रंजिता अशोक	मुंबई आणि नवी मुंबई शहरातील परिचारिका महाविद्यालयामधील विद्यार्थ्यांच्या ग्रंथालयीन गरजा.
९	देसाई वरदा जगदीश	दिवाळी अंक आणि वाचक : एक अभ्यास
१०	ढेपे प्राजक्ता प्रशांत	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रशास्त्र विद्यापीठ, लोणरे येथील ग्रंथालयांचा अभ्यास
११	इंगळे विभावरी संजय	ठाणे परिसरात असलेल्या निवडक शैक्षणिक ग्रंथालयांतील मनुष्यबळ आणि ग्रंथालय विकासाचा तुलनात्मक अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१२	काळे गोरक्षनाथ भीमाजी	मुंबई विद्यापीठाशी संलग्नित महाविद्यालयांतील ग्रंथालय संगणकीकरण : एक अभ्यास
१३	कानकोसे मनोज रघुनाथ	शहापूर तालुक्यातील महाविद्यालयीन ग्रंथालय सेवा सुविधांचा अभ्यास
१४	कानविंदे अंकिता सुरेंद्र	डोंबिवली शहरातील आय.सी.एस.ई. बोर्डाच्या शालेय ग्रंथालयांचा तौलनिक अभ्यास
१५	कासार निलेश कमलाकर	अभियांत्रिकी महाविद्यालयात माहिती तंत्रज्ञानाच्या आधारे राबविलेले माहिती साक्षरता कार्यक्रम
१६	लोहार मुकेश नथू	कल्याण शहरातील शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयांच्या ग्रंथालयांचा अभ्यास
१७	लोके राजश्री मनोहर	आजच्या महाविद्यालयीन ग्रंथालयांच्या विद्यार्थ्यांची वाचनपद्धती
१८	म्हस्के वैशाली सुहास	सायन येथील कला महाविद्यालयातील ग्रंथालयांचा तुलनात्मक अभ्यास
१९	मिसळ सुमती श्रीकांत	मुलुंड येथील 'अ' वर्ग सार्वजनिक ग्रंथालयांचा तौलनिक अभ्यास
२०	पठाण सफिया अब्बास	रायगड जिल्ह्यातील निवडक अभियांत्रिकी महाविद्यालयीन ग्रंथालयांत साहित्य विकासाचा तौलनिक अभ्यास
२१	पाटील पुनम विकास	वाडा तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयांचा अभ्यास
२२	सावंत प्रांजली विनोद	मुंबई शहरातील संगीत महाविद्यालयीन ग्रंथालयांतील साहित्य संग्रह विकासाचे धोरण
२३	शिरसाट अनिता दिनकर	महाविद्यालयीन ग्रंथालयातील एन-लिस्ट प्रकल्पाची यशस्वीता अभ्यासणे

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
	अभ्यासकेंद्र : सी.पी. अँड बेरार कॉलेज, नागपूर	
१	बंड सुरेश गजानन	भालेराव विज्ञान महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
२	भेले जयश्री विनायकराव	यशवंत महाविद्यालयीन तालुका सेलु, जि. वर्धा ग्रंथालय वाढ व विकास : एक अभ्यास
३	भेले विनायक शामराव	सत्यनारायण बजाज सार्वजनिक ग्रंथालय, वर्धा वाढ व विकास : एक अभ्यास
४	देशकर ज्योत्सना कोमल	राजमाता जिजाबाई सार्वजनिक वाचनालय व ग्रंथालय, नागपूर वाढ आणि विकास : एक अभ्यास
५	धाने प्राज्वल गंगाधर	श्रीमती शांताबाई पाटील इन्स्टिट्यूट ऑफ डिप्लोमा इन फार्मसी महाविद्यालय ग्रंथालय, कामठी : एक अभ्यास
६	खोब्रागडे सुनिता वामनराव	डॉ. राममनोहर लोहिया सार्वजनिक वाचनालय : एक अभ्यास
७	कुरई सुनिता सुपराव	श्री. शिवाजी विज्ञान महाविद्यालय ग्रंथालय, नागपूर : एक अभ्यास
८	पंचबुद्धे मीनाक्षी वासुदेवराव	श्री नवयुवक स्नेहमंडळ वाचनालय, नागपूर : एक अभ्यास
९	पांडे हेमलता व्यंकटेश	दीक्षाभूमी, नागपूर येथील डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय ग्रंथालयाची वाढ व विकास : एक अभ्यास
१०	तायडे अनिल विजय	शासकीय दंत महाविद्यालयीन ग्रंथालय, नागपूर : एक अभ्यास
११	झाडे दुर्गा उमाशंकर	डॉ. एम. के. उमाठे कला व रामचंद्र मोखारे वाणिज्य महाविद्यालय ग्रंथालय, नागपूर : एक अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
	अभ्यासकेंद्र : न्यू आर्टस्, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, अहमदनगर	
१	बारगुजे ज्ञानदेव संजय	श्री छत्रपती शिवाजी महाविद्यालय, श्रीगोंदा या महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयातून वाचकांना दिल्या जाणाऱ्या सेवा व सुविधा : एक अभ्यास
२	भालेराव सोनाली सुधाकर	अहमदनगर महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयातील ग्रंथ उपार्जन व ग्रंथ वापराचा अभ्यास
३	ब्राम्हणे मनीषा विश्वनाथ	श्रीरामपूर शहरातील स्वामी सहजानंद भारती शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील वाचकांच्या माहितीविषयक गरजांचा अभ्यास
४	चौधरी शारदा दत्तात्रय	चांदमल ताराचंद बोरा महाविद्यालय (शिरूर) येथील प्राध्यापक व पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
५	जावळे ललिता दशरथ	पेमराज सारडा महाविद्यालय ग्रंथालय, अहमदनगर : एक अभ्यास
६	कानसे ईश्वर पंढरीनाथ	श्रीगोंदा शहरातील महाराजा शिवाजीराव शिंदे महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाचा विकास : एक अभ्यास
७	कानकाटे संकेत गणपत	सी. डी. जैन कॉलेज ऑफ आर्ट्स अँड कॉमर्स, श्रीरामपूर ग्रंथालयाचा : एक अभ्यास
८	कर्पे अमृता विलास	ज्ञानगंगोत्री या नियतकालिकातील लेखांचे आशय विश्लेषण
९	कोहक महादेव सर्जेराव	कला, वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय, आष्टी आणि भगवान महाविद्यालय आष्टी या महाविद्यालयीन ग्रंथालय ग्रंथसंग्रहाच्या विकासाचा तुलनात्मक अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१०	मुळाणी छोटू मुंशी	श्रीरामपूर शहरातील महाविद्यालयीन ग्रंथालयांतील नियतकालिका संग्रह विकास : एक अभ्यास
११	नलकर संगिता जगन्नाथ	प्रवरा कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालय सात्रळ आणि प्रवेश कला, विज्ञान महाविद्यालय, राहता यांच्या ग्रंथालयांचा तुलनात्मक अभ्यास
१२	पोटे गणेश बाळासाहेब	बाबुजी आव्हाड महाविद्यालयातील ग्रंथसंग्रह विकास वापराचा अभ्यास
१३	पुंड सुनिता एकनाथ	अहमदनगर जिल्ह्यातील व्यवस्थापन ज्ञानशाखेतील संशोधन करणाऱ्या प्राध्यापकांचा माहितीविषयक गरजांचा अभ्यास
१४	रहिज स्वामीनाथ बाबुराव	दौंड शहरातील महाविद्यालयीन (कला व वाणिज्य) ग्रंथालयाच्या वाचन साहित्याच्या वापराचा अभ्यास
१५	राठोड शिवाजी बळीराम	अहमदनगर महानगरपालिका अंतर्गत चालणाऱ्या स्पर्धा परीक्षा केंद्रातील विद्यार्थ्यांचा माहितीविषयक गरजांचा अभ्यास
१६	रत्नपारखी नंदा दत्तात्रय	पारनेर तालुक्यातील कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेतील महाविद्यालयातील ग्रंथालयातील वाचन साहित्य वापराचा अभ्यास
१७	रायकर शीतल बाबासाहेब	अहमदनगर जिल्ह्यातील व्यवस्थापन ज्ञानशाखेतील संशोधन करणाऱ्या प्राध्यापकांचा माहितीविषयक गरजांचा अभ्यास
१८	शिंदे दत्तात्रय बाळासाहेब	अहमदनगर शहरातील आकाशवाणी केंद्र ग्रंथालय : एक अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१९	ठोबरे सारिका अशोक	दैनिक सकाळ वर्तमान पत्रातील 'सप्तसंग' पुरवणीचे आशय विश्लेषण
२०	तुपे मीना भाऊसाहेब	कोपरगाव तालुक्यातील के. जे. सोमय्या कला, वाणिज्य व एस. एस. जी. एम. शास्त्र गौतम आर्ट्स संजीवनी कॉमर्स महाविद्यालयीन ग्रंथालयाचा ग्रंथ उपार्जन तुलनात्मक अभ्यास
अभ्यासकेंद्र : मुळजी जेठ महाविद्यालय, जळगाव		
१	भागवत उमेश सुभाष	औरंगाबाद जिल्ह्यातील सोयगाव येथील संत ज्ञानेश्वर कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयातील सेवा सुविधांचा अभ्यास
२	चौधरी जितेंद्र सुभाष	जळगाव येथील डॉ. अण्णासाहेब जी. डी. बेंडाळे महिला महाविद्यालयामधील ग्रंथालयीन संगणकीकरणाचा अभ्यास
३	जाधव अश्विनी विजय	चोपडा येथील महात्मा गांधी महाविद्यालयीन ग्रंथालयाचा अभ्यास
४	जोशी ऋषिकेश दिगंबर	खान्देश, युनियन एज्युकेशन सोसायटी संचलित भगीरथ इंग्लिश स्कूलच्या विद्यार्थ्यांची माहिती साक्षरता : एक अभ्यास
५	खचणे उर्मिला चंद्रकांत	शेठ नारायण बंकट वाचनालय, चाळीसगाव व सार्वजनिक वाचनालय, भुसावळ या शतकोत्तर ग्रंथालयांच्या विकासाचा तुलनात्मक अभ्यास
६	महाजन कीर्ती राजेंद्र	रावेर तालुक्यातील ऐनपूर येथील सरदार वल्लभभाई पटेल कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयाच्या दिल्या जाणाऱ्या सेवा सुविधांचा एक अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
७	पाटील दीपक रामचंद्र	एस. आय. टी. आय. सी. अभियांत्रिकी महाविद्यालय व संशोधन केंद्र, महिरावणी नाशिक येथील शिक्षकांच्या शोध वर्तनाचा अभ्यास
८	पाटील लक्ष्मीबाई भीमराव	पाचोरा येथील एम. एस. महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या माहितीविषयक गरजा : एक अभ्यास
९	पाटील शोभा श्रीराम	जळगाव येथील मुळजी जेठा महाविद्यालयात उपलब्ध हस्तलिखितांचे डिजीटायजेशन विश्लेषणात्मक अभ्यास
१०	पाटील शशिकांत श्रीपत	धुळे जिल्ह्यातील तंत्रनिकेतन ग्रंथालयाचा चिकित्सक अभ्यास
११	पाटील सोपान बळीराम	गुलाबराव देवकर अभियांत्रिकी महाविद्यालय, जळगाव येथील विद्यार्थ्यांद्वारे इंटरनेट वापराचा सर्वेक्षणात्मक अभ्यास
१२	राणे ईश्वर सुभाष	के. सी. ई सोसायटीच्या शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय व एस. जी. वी. पी. शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, खिरोदा या ग्रंथालयाचा तुलनात्मक अभ्यास
१३	रोटे ममता रवींद्र	जळगाव येथील मुळजी जेठा महाविद्यालय, जळगाव ग्रंथालयातील डिजिटल लर्निंग रिसोर्स अॅक्सेस सेंटर (DLRAC) च्या उपयोगितेचा अभ्यास
१४	शिंदे योगेश ज्ञानेश्वर	शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय जळगाव चे ग्रंथालय व्याप्ती अध्यायन : एक चिकित्सक अभ्यास
१५	तायडे लक्ष्मी रामदास	भुसावळ शहरातील श्री संत गाडगेबाबा कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग अॅण्ड

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१६	तायडे योगेश विनायक	टेक्नोलाजी या ग्रंथालयात माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर : एक अभ्यास भुसावळ कला, विज्ञान आणि ए. आ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ येथील ग्रंथालयाचा एक मूल्यांकनानंतरच्या कालावधीतील विकासाचा अभ्यास
१७	वारूळकर अनिकेत नारायण	ड्रीम २०४७ या मासिकांचे आशय विश्लेषण (वार्षिक)
१८	झांबरे रूपाली श्रीकृष्णा	नाशिक येथील "संदीप इन्स्टिट्यूट ऑफ इंजिनिअरिंग अँड मॅनेजमेन्ट" या महाविद्यालयातील ग्रंथालयांचा समग्र अभ्यास
१९	बाविस्कर प्रतिभा केशव	भुसावळ येथील श्रीमती पद्माबाई कपूरचंदजी कोटेजा महिला महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाचे सकल गुणवत्ता व्यवस्थापन : एक अभ्यास
२०	जाधव ईश्वरी दशरथ	University News या नियतकालिकाचे आशय-विश्लेषण
२१	वानखेडे सुनील भगवान	संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या ग्रंथालय पोर्टलचा चिकित्सात्मक अभ्यास
२२	दसरकर पद्मा वासुदेव	डिरेक्टरी ऑफ ओपन अँसेस जर्नल्सचा (डि. ओ. ए. जे.) विश्लेषणात्मक अभ्यास
अभ्यासकेंद्र : गुरूवर दोधा आनंदा बोवा आर्ट्स, कॉमर्स कॉलेज		
१	भामरे क्रांती प्रल्हाद	धुळे शहरातील एस. एस. व्ही. पी. एस. महाविद्यालय आणि जयहिंद महाविद्यालय यांच्या ग्रंथालयांचा तौलनिक अभ्यास.
२	भामरे राहुल प्रल्हाद	'मनोहारी मनोयुवा' या नियतकालिकाचे आशय विश्लेषण

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
३	भोगीर ज्ञानेश्वर कैलास	सार्वजनिक ग्रंथालयांना अनुदान देणाऱ्या संस्थांचा अभ्यास
४	चिंचोळे रामकृष्ण भास्कर	विद्या विकास मंडळाचे सी. गो. पाटील कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, साक्री येथील पदव्युत्तर विद्यार्थी व प्राध्यापकांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
५	देवरे मीनाक्षी शिवाजी	मालेगाव शहरातील डाक कर्मचाऱ्यांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
६	देसले प्रियंका रंगराव	धुळे शहरातील कला, वाणिज्य व विज्ञान या महाविद्यालयातील ग्रंथालयाच्या संगणकीकरणाचा सद्यःस्थितीचा अभ्यास
८	गागरे प्रतिभा बबनराव	म. वि. प्र. संचलित कला, वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालयाच्या नांदगाव येथील प्राध्यापकांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
९	घुगे उपतोल मंगेश	धुळे येथील कृषी महाविद्यालयाच्या ग्रंथालय सेवा सुविधांचा अभ्यास
९	चव्हाण विशाल जगन्नाथ	महाराष्ट्र राज्य ग्रंथालय संचालनालय, मुंबई : एक अभ्यास
१०	गरूड संकेत प्रशांत	श्री. हर्षवर्धन भारत दोशी सार्वजनिक वाचनालय, रावळगाव : एक अभ्यास
११	घुगे ललिता मंगेश	नगाव येथील AICTE अंतर्गत येणाऱ्या महाविद्यालयात घेतल्या जाणाऱ्या ई-रिसोर्सचा वापर
१२	गुंजाळ मंजुश्री अप्पासाहेब	'शिक्षण संक्रमण' या मासिकातील जाने. २०१३ ते डिसें. २०१४ या कालावधीतील लेखांचे आशय विश्लेषण
१३	हिरे उज्ज्वला आनंदराव	मालेगाव शहरातील महात्मा गांधी विद्यामंदिर संकलित शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय व डॉ. मंजुर हसन अय्युबी

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१४	कोठावदे भूषण रामदास	शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयांचा तुलनात्मक अभ्यास
१५	पाटील मृणालिनी विष्णुपंत	पिंपळनेर येथील लोकमान्य टिळक ग्रंथालयाचा ऐतिहासिक आढावा
१६	पाटील नीलिमा दिनकर	नाशिक येथील इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट अॅण्ड रिसर्च पंचवटी, नाशिक येथील पदव्युत्तर विद्यार्थी माहितीविषयक गरजांचा अभ्यास
१७	पाटील रवींद्र शांतीराम	ग्रंथालयात उपलब्ध असणाऱ्या ओपन सोअर्स सॉफ्टवेअरचा अभ्यास.
१८	पवार योगेश बाबुलाल	अ. आर. अ. कॉलेज ऑफ फार्मसी नगाव, धुळे या महाविद्यालयातील विद्यार्थी वाचकांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
१९	साळुंके कल्पेश दिलीप	कै. विठोबा चंदा बोरसे सार्वजनिक वाचनालय, शिरसोडे येथील वाचकांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
२०	शेख मुसा सादिक	मालेगाव शहरातील अनुदानित 'ब' वर्ग सार्वजनिक ग्रंथालयाचा तौलनिक अभ्यास
२१	वाघोडे विशाल अशोक	मालेगाव शहरातील के. बी. एच. तंत्रनिकेतनाच्या ग्रंथालयाचा अभ्यास
२२	वाघ वर्षा रूपाली	काशीनाथ सखाराम वाणी ग्रंथालय : एक अभ्यास
		IFLA या नियतकालिकाचे आशय विश्लेषण
		अभ्यासकेंद्र : मामासाहेब मोहोळ कॉलेज आर्ट्स अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, पुणे
१	बनकर सुनिता गणपत	पुणे शहरातील सिंहगड टेक्निकल एज्युकेशन सेंटर, कुसगाव, लोणावळा व अभिवन एज्युकेशन संस्था, आंबेगाव बुद्रुक मधील बी. एड. अध्यापक

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
२	एकातपुरे स्वाती कुंडलिक	महाविद्यालयातील ग्रंथालयांचा तुलनात्मक अभ्यास
३	गायकवाड प्रियंका हनुमंत	पुणे येथील ज्ञानगंगा कॉलेज ऑफ इंजिनियरींग ग्रंथालयातून दिल्या जाणाऱ्या ग्रंथालय सेवा-सुविधांचा अभ्यास
४	जंगले प्रियंका हौशाबापू	विश्वकर्मा इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, पुणे अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालयाच्या गुणवत्ता व व्यवस्थापन मानकांचा अभ्यास
५	काळभोर सुरेखा अशोक	अभियांत्रिकी महाविद्यालयीन ग्रंथालयामधील वाचन साहित्य संग्रह विकासाचा अभ्यास
६	काळे गणेश लक्ष्मण	उरुळीकांचन येथील निसर्गोपचार आश्रमातील रुग्णांना दिल्या जाणाऱ्या ग्रंथालयीन सेवा व सुविधांचा अभ्यास
७	पवार प्रीती अरुण	सुभाष बाबुराव कुल महाविद्यालय, केडगाव, ता. दौंड येथील उपभोक्त्यांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
८	पिसे संजीवनी जगन्नाथ	सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ येथील क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले स्त्री अभ्यासकेंद्र, ग्रंथालयाचा अभ्यास
९	राऊत शारदा सुरेश	पुणे येथील सिंहगड अकॅडमी अभियांत्रिकी महाविद्यालयातील वाचकांचा वाचनविषयी गरजांचा अभ्यास
१०	शेंडगे सुदाम संभाजी	पुणे येथील सिंहगड संस्थेच्या वडगाव बुद्रुक परिसरातील औषध निर्माण ग्रंथालयात दिल्या जाणाऱ्या ग्रंथालयीन सेवांचा अभ्यास
		जवाहरलाल माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विद्यालय, केळगाव येथील ग्रंथालयांचा

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
११	शिंदे सचिन हनमंत	सर्वांगीण विकासाचा आढावा एक अभ्यास
१२	सोनवणे अनिल गोविंद	सिम्बायेसीस संस्थेच्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर गार्डिन लायब्ररीचा अभ्यास
१३	वाघमोडे दमयंती मधू	पुना डायसन शिक्षण मंडळाचा सेंट सेबस्टिन इंग्लिश स्कूल अँड ज्युनियर कॉलेज, दौंडच्या ग्रंथालयाच्या संगणकीकरणाचा अभ्यास
		सांगवी पुणे येथील बाबुरावजी घोलप महाविद्यालय ग्रंथालयातील वाचकांच्या गरजांचा अभ्यास
		अभ्यासकेंद्र : ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ लोकल सेल्फ गव्हर्नमेंट, पुणे
१	अडीप स्वाती रामदास	महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे येथील ग्रंथालयातून वाचकांना दिल्या जाणाऱ्या सेवांचा अभ्यास
२	अंग्रे आशा उत्तम	सिद्धार्थ सार्वजनिक वाचनालय, हडपसर पुणे ग्रंथालयाचा अभ्यास
३	बनकर महादेव दादाराम	सिंहगड इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी अँड सायन्स, नरे ग्रंथालयातील आधुनिक तंत्रज्ञानामार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवांचा अभ्यास
४	बनकर पौर्णिमा गौतम	सिंहगड संस्थेच्या आंबेगाव बु. येथील विज्ञान महाविद्यालय ग्रंथालय : एक अभ्यास.
५	चव्हाण वैशाली चंद्रकात	कोल्हापूर येथील श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय ग्रंथालयात येणाऱ्या वाचकांच्या वाचनाच्या अभिरुचीचा अभ्यास.
६	डोळस उद्धव झुंबर	पुणे येथील (विमान नगर) सिम्बायेसीस

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
७	गोरे सुजाता दत्तात्रय	आंतरराष्ट्रीय विद्यालयीन ग्रंथालयांचा अभ्यास.
८	हिंगे वर्षा ज्ञानेश्वर	सांगोला महाविद्यालय, सांगोला येथील प्राध्यापकांच्या माहितीविषयक गरजांचा अभ्यास.
९	जोशी दिसी भास्करराव	खेड तालुका शिक्षण प्रसारक मंडळाच्या हुतात्मा राजगुरू महाविद्यालयीन ग्रंथालयाचा अभ्यास.
१०	कांबळे महादेव सहादू	पुणे येथील ज्ञान प्रबोधिनी संचलित प्रज्ञा मानस संशोधिका ग्रंथालयाचा अभ्यास
११	कुडाळे मोनाली अर्जुन	पुणे येथील ना.ग. नारळकर संस्थेच्या आश्रम शाळेच्या ग्रंथालयातील उपयुक्त साहित्याचा अभ्यास
१२	माळी विनोद मारुती	पुणे येथील (आंबेगाव) सिंहगड अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालयातील वाचन संग्रहास होणाऱ्या वाढीचा अभ्यास
१३	नागने सोनाली लालासो	सिंहगड अँकॅडमी ऑफ इंजिनियरींग महाविद्यालय कोंडवा बु. ग्रंथालयातून दिल्या जाणाऱ्या सेवांचा अभ्यास
१४	नवले कविता गजानन	श्रीमती काशीबाई नवले मेडीकल कॉलेज अँड जनरल हॉस्पिटल या महाविद्यालयातील ग्रंथालयाचा अभ्यास
१५	पवार रूपाली अरुण	पुणे (कर्वेनगर) येथील श्रीमती काशीबाई नवले वाणिज्य महाविद्यालय ग्रंथालयाचा अभ्यास
१६	सांगळे पुष्पा मारुती	नऱ्हे (पुणे) परिसरातील व्यवस्थापन महाविद्यालयाचा ग्रंथालयांचा अभ्यास
		पुणे येथील एम. आय. टी. अभियांत्रिकी महाविद्यालयामधील ग्रंथालयातील ई-स्रोत यांचा अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१७	शिंदे शीतल वसंत	कर्मवीर भाऊसाहेब हिरे हायस्कूल, पुणे ग्रंथालयाचा अभ्यास
१८	सूर्यवंशी सुषमा संभाजी	पुणे औंध येथील भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर महाविद्यालयातील चितळे - तुळपुळे ग्रंथालयाचा अभ्यास
१९	टिंगारे विजया राहूल	पुणे येथील कृषी महाविद्यालयातील ग्रंथालयातील नियतकालिकांचा अभ्यास
२०	वाघमारे अश्विनी लक्ष्मण	पुणे येथील सिंहाड संस्थेच्या वडगांव परिसरात औषध निर्माण ग्रंथालयात दिल्या जाणाऱ्या ग्रंथालयीन सेवांचा अभ्यास
अभ्यासकेंद्र : यशवंतराव चव्हाण इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स कॉलेज, सातारा		
१	औताडे अनिल छगन	इंदापूर येथील एस. बी. पाटील अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालय : एक अभ्यास
२	फरस शाहीनबेगम शमसुद्दीन	वाई येथील लोकमान्य टिळक ग्रंथसंग्रहालयातील वाचन साहित्य संग्रहाचा चिकित्सक अभ्यास
३	जाधव आनंद सर्जेराव	A Comparative Study of Dspace and E-print for building Institutional Repositories.
४	जगदाळे मनीषा किसनराव	मेढा येथील आमदार शशिकांत शिंदे महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाचा अभ्यास
५	कदम रूपाली शिवाजी	म्हसवड येथील मोफत नगर वाचनालय वाचकांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
६	कदम संतोष बाजीराव	सातारा येथील छत्रपती शिवाजी कॉलेजच्या ग्रंथालयात वापरण्यात येणाऱ्या हिंदी भाषेतील साहित्य संग्रहाचा अभ्यास
७	काळे शिल्पा निलेश	Green Library in India : A Study
८	खराडे संजयकुमार किसन	एसेगाव येथील कला व वाणिज्य

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
९	कोले प्रमिला भुमिंद्र	महाविद्यालय प्राध्यापक व विद्यार्थी यांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास
१०	माने अमर अशोक	कागल येथील महात्मा गांधी सार्वजनिक तालुका वाचनालयात राबविण्यात येणाऱ्या विविध उपक्रमांचा अभ्यास
११	माने गणेश हनमंत	रहिमतपूर येथील ज्युनियर कॉलेज ऑफ एज्युकेशन ग्रंथालय : एक अभ्यास
१२	मोरे रूपाली शिवाजी	सातारा शहरातील रयत शिक्षण संस्था अंतर्गत चालविल्या जाणाऱ्या महाविद्यालयीन ग्रंथालयातील ग्रंथ देवघेव पद्धतीचा अभ्यास
१३	मुलानी प्रवीण बसुद्दीन	सातारा येथील यशवंतराव इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स या ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र पदवी अभ्यासक्रम केंद्रातील १० कात्रण प्रकल्पांचा विश्लेषणात्मक अभ्यास
१४	मुलावडे विनायक अबुजी	सातारा शहरातील तंत्र शिक्षण महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयात माहिती तंत्रज्ञानाच्या वापराचा अभ्यास
१५	पाटील रवींद्र दादासो	सातारा येथील शासकीय जिल्हा ग्रंथालय एक अभ्यास
१६	पवार सारिका आनंदराव	कराड येथील कृष्णा इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल्स सायन्स ग्रंथालयातील ई-रिसोर्ससचा पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांकडून वापर : एक अभ्यास
१७	पवार सारिका आनंदराव	रहिमतपूर येथील सहकार महर्षी शंकरराव मोहिते पाटील महाविद्यालयातील डॉ. सरोजिनी बाबर ग्रंथालयाचा अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१७	रसकर रूपाली मोहन	ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र निष्णात अभ्यासक्रमासाठी सादर केलेला संशोधन प्रकल्प
१८	साठे उज्वला संजय	'योजना' या नियतकालिकातील लेखांचे आशय विश्लेषण
१९	शिकालगर शाहरूख रशिद	खटाव येथील शहाजीराजे महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाच्या सेवासुविधांचा अभ्यास
२०	शिंदे जयश्री राजेंद्र	सातारा येथील 'एक्स' वर्तमानपत्राची निर्मिती व वाटचाल : एक अभ्यास
२१	शिंदे वंदाना सोपान	सातारा शहरातील मास्टर इन बिजनेस अॅडमिनिस्ट्रेशन महाविद्यालयातून देण्यात येणाऱ्या ग्रंथालयीन सेवांचा अभ्यास
२२	वाघमारे रेश्मा छबू	कराड येथील शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय येथील प्राध्यापकांचा ग्रंथालयातील संदर्भ सेवांचा वापर : एक अभ्यास
२३	यादव हनमंत रामचंद्र	खंडाळा येथील एकता सार्वजनिक वाचनालय : एक अभ्यास
२४	सय्यद शाहीन जैनुद्दिन	लोणंद ग्रामपंचायत सार्वजनिक वाचनालय एक अभ्यास
अभ्यासकेंद्र : सार्वजनिक वाचनालय, नाशिक		
१	भागवत शशिकला तुळशीराम	'साधना' या साप्ताहिकातील शिक्षणक्रमासाठी सादर लेखांचा विश्लेषणात्मक अभ्यास
२	दातीर राजेंद्र दामोधर	स्वातंत्र सैनिक साथी आबा सार्वजनिक मोफत वाचनालय, गणोरे येथील महिला सभासदांच्या वाचन अभिरुचीचा अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
३	धारणकर वैशाली सुधाकर	संतोष नरेंद्र दराडे कॉलेज ऑफ फार्मसी या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या ई-रिसोर्सेस वापराचा अभ्यास.
४	गायकर समाधान विष्णू	नाशिक शहरातील श्री संत ज्ञानेश्वर सार्वजनिक वाचनालयाच्या ज्येष्ठ नागरिक सभासदांच्या वाचन अभिरुचीचा अभ्यास
५	गोसावी संजय रामनाथ	'निमा न्यूज' या नियतकालिकांतील प्रकाशित लेखांचा विश्लेषणात्मक अभ्यास
६	हांडगे प्रवीण चंद्रकांत	'शिक्षणातील मर्मदृष्टी' या नियतकालिकांचे आशय विश्लेषण
७	जाधव अर्चना विलास	कर्मयोगी दुलाजी सिताराम पाटील कृषी महाविद्यालय ग्रंथालय : एक अभ्यास
८	जाधव रवी अनिल	सार्वजनिक वाचनालय, नाशिक येथील पुस्तक मित्र मंडळाचा अभ्यास.
९	कमलाकर उज्वला अशोक	देवळाली कॅम्प येथील श्रीमती विमलबेन खिमजी तेतुकाया कला, विज्ञान आणि वाणिज्य महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींच्या वाचन अभिरुचींचा अभ्यास
१०	काळे देवयानी सुरेश	नाशिक शहरातील 'अ' वर्ग सार्वजनिक वाचनालयातील संदर्भ ग्रंथांचा तौलनिक अभ्यास
११	काळे ज्योती वसंतराव	परिवर्तनाचा वाटसरू' या पाक्षिकाचे आशय विश्लेषण.
१२	कोकाटे विलास सुखदेव	'इलेक्ट्रॉनिक्स फॉर यु' या नियतकालिकाचे विश्लेषणात्मक अध्ययन.
१३	कोतवाल कविता विश्वास	Content Analysis of Peral Journal 2011-2014

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१४	पवार गणेश आबाजी	'भारतीय शिक्षण' या नियतकालिकाचे आशय विश्लेषण
१५	साबळे विद्या सखाराम	सार्वजनिक वाचनालय, मखमलाबाद एक अभ्यास.
१६	सोनवणे रोहिणी निवृत्ती	कवीवर्य नारायण सुर्वे सार्वजनिक वाचनालय, नाशिक : एक अभ्यास.
१७	सोनवणे सुरेखा रमेश	'शिक्षणतरंग' या नियतकालिकाचे आशय विश्लेषण
१८	वेताळ रोहिणी कारभारी	महाराष्ट्र अभियांत्रिकी संशोधन संस्थेचे ग्रंथालय : एक अभ्यास.
१९	वानखेडे सोनाली सुभाष	भारतीय नाणी संशोधन केंद्राचे ग्रंथालय : एक अभ्यास.
२०	देवानी ज्योती विसुमल	A Survey of English Medium School Libraries in Nashik City
२१	राजगुरू दीपक भाऊराव	'भारतीय इतिहास आणि संस्कृती' या नियतकालिकाचे आशय विश्लेषण.
२२	सोनार वंदना मधुकर	क्रांतिवीर वसंतराव नाईक कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयातील वाचन साहित्य संग्रह विकास : एक अभ्यास.
२३	कुलकर्णी सुलेखा शशिकांत	नाशिक येथील का. का. वाघ अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालयातील Online Resources : एक अभ्यास.
२४	ज्योती दत्त गुरुगुडे	निफाड तालुक्यातील वरिष्ठ महाविद्यालयीन ग्रंथालयाचा अभ्यास.
अभ्यासकेंद्र : श्रीमती राईमती नेमोनांदा पाटील कन्या महाविद्यालय, सांगली		
१	अडके पल्लवी अनिल	सांगली येथील महात्मा गांधी ग्रंथालयातील माहिती तंत्रज्ञानाच्या वापराचा ग्रंथालयीन कामकाज व सेवेवर झालेला परिणाम

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
२	अवटी जिवंधनर बाळासो	जायकवाडी, ता. मिरत ज्ञानविकास सार्वजनिक वाचनालय अभ्यास
३	बाबर तेजस्विनी अशोक	बिद्री येथील दूधसाखर महाविद्यालय ग्रंथालयातील सेवा व सुविधांचा अभ्यास
४	भोसले चैताली सर्जेराव	कोल्हापूर येथील श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय ग्रंथालयांतील संदर्भ साधनांची उपलब्धता व वापराचा अभ्यास.
५	चौथे सारंग सतीश	विटा येथील क्रांतिरसिंह नाना पाटील सार्वजनिक वाचनालयाचा अभ्यास.
६	गुरव चेतन बाळासो	इचलकरंजी येथील महात्मा ज्योतीराव फुले ग्रंथालयाच्या विकासाचा अभ्यास.
७	हाबळे प्रशांत उल्हास	यड्राव येथील शरद इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी ग्रंथालयाचा अभ्यास.
८	धनगागने आश्विन दिलीप	ऐतबंडे खुर्द येथील वरणा महाविद्यालयांच्या ग्रंथालयातील वाचन साहित्य संग्रहाचा विकास : एक अभ्यास.
९	जाधव अश्विनी पांडुरंग	सावकळ येथील श्री. आर. आर. पाटील महाविद्यालय ग्रंथालयाचा अभ्यास.
१०	जाधव विकी विवेक	पेड, ता. तासगाव येथील कै. पी. वाय. शेंडगे मोफत वाचनालयाचा अभ्यास.
११	जोशी हेमंत सीताराम	शिराका येथील तरुण मित्र मंडळ वाचनालयाच्या वाचन साहित्याचा अभ्यास.
१२	खर्डे सचिन अरुण	सांगली येथील लह्हे एज्युकेशन सोसायटीच्या महाविद्यालय ग्रंथालयातील संगणकीकरणाचा आढावा.
१३	माळी अभिजित भास्कर	काकडवाडी तालुका मिरज येथील शाहू वाचनालयातील सेवा-सुविधांचा अभ्यास.

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१४	मुल्ला साजीद बाबालाल	सांगली येथील वालचंद अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालयातील इ. रिसोर्सच्या वापराचा अभ्यास.
१५	नुरखान अलिस सन्दी शाहीन शौ.	जयसिंगपूर येथील श्रीमती गंगाबाई खिवरात घोडावत कन्या महाविद्यालय वाचनसाहित्य संग्रह विकासाचा अभ्यास.
१६	परटे अनिल वसंत	पन्हाळा येथील कवीवर्य मोरोपंत ग्रंथालय मुक्तद्वार व सार्वजनिक वाचनालयातील वाचन साहित्य संग्रहाचा अभ्यास.
१७	पाटील निवेदिता बाबासो	इस्लामपूर येथील श्रीमती कुसुमाताई राजारामबापू पाटील कन्या महाविद्यालय इस्लामपूर ग्रंथालयातील सेवा व सुविधांचा अभ्यास.
१८	साळुंके हेमा भीमराव	के. सो. मंगला रघुनाथ केडगे सार्वजनिक वाचन सेवा व सुविधांचा अभ्यास.
१९	शेळके प्रतिभा शिवाजी	'बळीराजा' मासिकाचे माहिती प्रसारणातील योगदान.
२०	टोडकर अभिजित खंडेराव	नवे पापगांव येथील तात्यासाहेब कोरे दंत महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाचा अभ्यास.
२१	वितकर योगिता भाऊसाहेब	आष्टा येथील आण्णासाहेब डांगे कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग अॅण्ड टेक्नॉलॉजी ग्रंथालयांतील वाचनसाहित्य संग्रहाच्या विकासाचा अभ्यास
२२	येरूडकर सुरेश श्रीकृष्णा	'गोडवा उसाचा' मासिकाचे आशय विश्लेषण.
२३	झपाटे विनोद श्रीरंग	इचलकरंजी येथील समाजवादी प्रबोधन वाचनालयाच्या विकासाचा अभ्यास.
अभ्यासकेंद्र : बापूजी साळुंके कॉलेज, सांगली		
१	बागले संजय महादेव	विश्वेश्वरैया टेक्निकल कॅम्पस फॅकल्टी ऑफ डिग्री आणि डिप्लोमा इंजिनीअरिंग

ज्ञानगंगोत्री : डिसेंबर २०१५ ते मे २०१६ : ६०

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
२	चावरे अमर मालू	कॉलेज मधील नवेदित ग्रंथालयाचा सर्वांगीण अभ्यास.
३	धमांगे महादेव बालकृष्ण	शिरोळ तालुक्यातील सार्वजनिक ग्रंथालय सेवकांच्या समस्या व कार्य समाधान.
४	फोंडे अमोल संभाजी	इचलकरंजी येथील दत्ताजीराव कदम टेक्सस्टाईलस अॅण्ड इंजिनीअरिंग इन्स्टिट्यूट ग्रंथालयातील वाचनसाहित्य संग्रहाचा विकास.
५	गाडेकर तानाजी दादा	नांदे येथील कै. इश्वरपा उर्फ तात्यासो वाले सार्वजनिक ग्रंथालयाचा अभ्यास.
६	गवाडे बिरू जगन्नाथ	कासेगाव शिक्षण संस्थेच्या वरिष्ठ महाविद्यालयातील ग्रंथालयाचा अभ्यास.
७	हंचाले पूजा मारुती	लासगांव येथील पद्मभूषण डॉ. वसंतराव दादा पाटील महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाचे स्वाॅट (SWOT) तंत्रानुसार विश्लेषण
८	जोशी संतोष विलास	इचलकरंजी येथील आपटे वाचन मंदिरमधील नियतकालिक व्यवस्थापनाचा अभ्यास.
९	माले शुभांगी बालासो	पलूस तालुक्यातील महाविद्यालय ग्रंथालयातील ग्रंथ बांधणी व संरक्षण : एक अभ्यास.
१०	माने विकास अलिस सुशांत ल.	मिरज तालुक्यातील महाविद्यालयीन ग्रंथपालांच्या व्यावसायिक गुणवत्तेचा विकास.
		सांगली येथील वालचंद अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालयातील नियतकालिकांचे व्यवस्थापन.

ज्ञानगंगोत्री : डिसेंबर २०१५ ते मे २०१६ : ६१

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
११	मराठी शलाका सौरभ	मिरज येथील मिरज विद्यार्थी संघ, खरे मंदिर सार्वजनिक वाचनालयातील दुर्मिळ ग्रंथसंपदा : एक अभ्यास.
१२	नाईकवाडे तंजुम नझीर	उंदभाव टेक्निकल हायस्कूलमधील विद्यार्थ्यांची वाचन अभिरुची.
१३	पल्लाके राखी जयपाल	श्री. महालक्ष्मी नगर वाचनालय पेठ वडगांव एक अभ्यास.
१४	पाटील मनीषा नयनराव	अर्थसंवाद नियुकालिकातील लेखांचे आशय विश्लेषण.
१५	पाटील रंजना भगवान	रूकडी येथील राजर्षी शाहु कला व वाणिज्य महाविद्यालय ग्रंथालयाचा अभ्यास.
१६	पाटील सुनीता बापुसो	'ज्ञानगंगोत्री' नियतकालिकेतील लेखकांचा चिकित्सक अभ्यास.
१७	पाटील स्वाती राजाराम	'भूसंवर्धन' मासिकाचे आशय विश्लेषण.
१८	रानडे सागर शिवाजी	इस्लामपूर येथील कर्मवीर भाऊराव पाटील महाविद्यालय ग्रंथालयात वाचकांना दिल्या जाणाऱ्या सेवा-सुविधांचा अभ्यास.
१९	समबरगीकर शिल्पा ज्ञानेश्वर	सांगली येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सार्वजनिक वाचनालय व ग्रंथालयाचा अभ्यास.
२०	शेख परवेज गुलामकादर	सांगली येथील महाविद्यालय ग्रंथालयातील माहिती तंत्रज्ञान वापराचा अभ्यास.
२१	सोनवणे स्वाती जगन्नाथ	कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय पलूस ग्रंथालयद्वारा दिल्या जाणाऱ्या विविध सेवा-सुविधांचा अभ्यास.
		अभ्यासकेंद्र : दयानंद कॉलेज ऑफ आर्ट्स अँड सायन्स
१	आयवाले भावना बिरोबा	सोलापूर शहरातील श्री. सरस्वती मंदिर

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
२	बाबर सतीश दत्तात्रय	आणि वसंतराव देशमुख विद्याविकास प्रशाला या माध्यमिक शाळेच्या ग्रंथालयाचा तुलनात्मक अभ्यास.
३	बडवे अजित औदुंबर	पंढरपूर शहरातील सार्वजनिक वाचनालयातील आध्यामिक वाचन साहित्याची उपलब्धता व वापर.
४	भागवत रमेश सुरेश	सांगोला शहरातील महाविद्यालयात ग्रंथालयाचे SWOT तंत्राद्वारे विश्लेषणात्मक अध्ययन
५	भाकरे दत्तात्रय शिवाजी	सांगोला तालुक्यातील अध्यापक (डी. टी. एड.) विद्यालय ग्रंथालयांचा अभ्यास.
६	चारी शीतल गुरुनाथ	माळशिरस तालुक्यातील सार्वजनिक ग्रंथालयातून दिल्या जाणाऱ्या सेवा-सुविधांचा अभ्यास.
७	चित्ते शिवशंकर रेवनसिद्ध	सोलापूर शहरातील 'अ' वर्ग दर्जा प्राप्त केलेल्या सार्वजनिक ग्रंथालयातील बाल साहित्य विभाग : एक अभ्यास.
८	डोके प्रभाकर सदाशिव	सोलापूर शहरातून प्रकाशित होणाऱ्या दैनिक दिव्य मराठी वृत्तपत्रातील अग्रलेखांचे आशय विश्लेषण.
९	मंगेडकर मीनल चंद्रशेखर	सोलापूर शहरातील वैद्यकीय व्यावसायिकांच्या माहितीविषयक गरजा व त्यांची पूर्तता : एक अभ्यास.
		यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या दयानंद कला व शास्त्र महाविद्यालयाचा ग्रंथालय व माहिती शास्त्र निष्णात शिक्षणक्रमासाठी सादर झालेल्या प्रकल्पाचे आशय विश्लेषण.

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१०	गाडेकर संकेत कुमार	सोलापूर शहरातील तंत्रनिकेतन महाविद्यालय ग्रंथालयातील माहिती तंत्रज्ञानाची उपलब्धता व वापर : एक अभ्यास.
११	गायकवाड शिवराम तुकाराम	बार्शी शहरातील वरिष्ठ महाविद्यालयीन ग्रंथालयाचे संगणकीकरण एक अभ्यास.
१२	गाडगे असावरी अनंत	पंढरपूर येथील औषधनिर्माण शास्त्र महाविद्यालय ग्रंथालयात विद्यापीठाने निर्धारित केलेल्या अभ्यासक्रमानुसार ग्रंथाची उपलब्धता व वापर : एक अभ्यास.
१३	इमदशेद्वी जगदीश नेताजी	सोलापूर शहरातील 'अ' दर्जा प्राप्त सार्वजनिक ग्रंथालयातील नियतकालिकांची उपलब्धता व वापर : एक तौलनिक अभ्यास.
१४	कलाशेद्वी वैशाली सोमनाथ	सोलापूर शहरातील 'ब' वर्ग दर्जा प्राप्त सार्वजनिक ग्रंथालयातील नियतकालिकांची उपलब्धता व वापर : एक तौलनिक अभ्यास.
१५	काठे चंद्रकांत दत्तात्रय	माऊली शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, वडाळा या ग्रंथालयाचे अध्ययन व अध्यापनातील भूमिका व योगदान : एक अभ्यास.
१६	कवाडे शिल्पा औदुंबर	सोलापूर शहरातील महिला महाविद्यालयातील संशोधक प्राध्यापकांच्या संशोधन कार्यात ग्रंथालयांचे योगदान : एक अभ्यास.
१७	लंबिचर मदन उत्तम	सोलापूर शहरातील अभियांत्रिकी महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या माहितीविषयक गरजा : एक अभ्यास.

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१८	मांडले उज्वला तुकाराम	अकलूज शहरातील अनुदानित माध्यमिक विद्यालयातील ग्रंथालयीन सेवा सुविधांचा अभ्यास.
१९	माने योगेश दत्तात्रय	पंढरपूर तालुक्यातील अभियांत्रिकी महाविद्यालयातील ग्रंथालयीन (e-resources) ची उपलब्धता व वापर : एक अभ्यास.
२०	पाटील नंदकुमार मल्लिकार्जुन	सोलापूर येथील नागेश करणगी ऑर्कीड कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग अँड टेक्नॉलॉजी ग्रंथालयातील विद्यापीठाने निर्धारित केलेल्या अभ्यासक्रमानुसार ग्रंथाची उपलब्धता.
२१	पवार अरुण संभाजी	सांगोला शहरातील वरिष्ठ महाविद्यालयीन ग्रंथालयामध्ये विद्यापीठाच्या अभ्यासक्रमाप्रमाणे वाणिज्य विद्याशाखेतील पदवी स्तरावरील निर्धारित केलेल्या ग्रंथांची उपलब्धता व वापर
२२	शहापुरे सीमा विश्वनाथ	सोलापूर विद्यापीठ ग्रंथालयात मराठी साहित्य विषयातील संग्रहित असलेल्या पी. एच. डी. प्रबंधाचे उल्लेख विश्लेषण : एक अभ्यास.
२३	तोडकर नागनाथ थोंडीराम	पंढरपूर येथील नगर वाचन मंदिर व सावरकर वाचनालय या 'अ' दर्जा प्राप्त सार्वजनिक ग्रंथालयाचा तुलनात्मक अभ्यास.
२४	इंगोले अर्जुन भीमराव	पंढरपूर शहरातील सार्वजनिक ग्रंथालयामध्ये नोंदणीकृत सभासदांच्या व्यावसायिक गरजा व समाधान : एक अभ्यास.

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
२५	कोरे लक्ष्मी मोहन	आटपाडी येथील श्रीमंत बाबासाहेब देशमुख महाविद्यालय ग्रंथालयाचा यु. आर. सी अनुवादातून झालेला विकास : एक अभ्यास.
	अभ्यासकेंद्र : महात्मा फुले कॉलेज, पुणे	
१	भोसले पुनम मानसिंग	साधना नियतकालिकाचे आशय विश्लेषण.
२	बोटे नवनाथ निवृत्ती	आळेफाटा येथील 'डॉ. अनंतराव कणसे होमिओपॅथीक मेडिकल कॉलेजचे ग्रंथालय : एक अभ्यास.
३	देसाई पांडुरंग आनंद	पिंपरी (पुणे) येथील पद्मश्री डॉ. डी. वाय. पाटील इन्स्टिट्यूट ऑफ फार्मास्युटिकल सायंसेस अँड रिसर्च ग्रंथालय : एक अभ्यास.
४	डोंगरे शुभांगी गोविंद	नारायणगाव येथील श्री छत्रपती शिवाजी सार्वजनिक वाचनालय : एक अभ्यास.
५	फादतारे रूपाली रमेश	निगडी परिसरातील वीर सावरकर सार्वजनिक ग्रंथालयात येणाऱ्या महिलांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास.
६	गायकवाड शुभांगी सर्जेराव	ताथवडे (पुणे) येथील बालाजी इन्स्टिट्यूट ऑफ इंटरनॅशनल बिझनेस मॅनेजमेंट ग्रंथालय : एक अभ्यास.
७	काळे अर्चना कडू	बालेवाडी (पुणे) येथील मिटकॉन व्यवस्थापन संस्थेच्या ग्रंथालयातील माहिती तंत्रज्ञान : एक अभ्यास.
८	कारंडे अर्चना श्रीपती	वाय. बी. पाटील तंत्रनिकेतन, पुणे येथील ग्रंथालय : एक अभ्यास.
९	कासार वैशाली लक्ष्मण	पिंपरी-चिडवड परिसरातील अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालयाचा एक अभ्यास.

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१०	खानदाईत युवराज जगन्नाथ	आकुर्डी (पुणे) येथील पद्मश्री डॉ. डी. वाय. पाटील इन्स्टिट्यूट ऑफ मास्टर ऑफ पदव्युत्तर अप्लिकेशन्स ग्रंथालयाचे SWOT तंत्रानुसार विश्लेषण : एक अभ्यास.
११	खांडेकर कल्याणी कालिदास	पिंपरी (पुणे) येथील डॉ. डी. वाय. पाटील मेडिकल महाविद्यालयातील ई-जर्नल्स : एक अभ्यास.
१२	लोखंडे सीमा भिकू	लोणावळा येथील सिंहाड इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी अभियांत्रिकी ग्रंथालयातून दिल्या जाणाऱ्या सेवांचा अभ्यास.
१३	मठापती सरस्वती विरूपकाश	'विवेक सामाहिक' या नियतकालिकाचे आशय विश्लेषण
१४	मोरे उत्तम नागेश	दापोडी (पुणे) येथील ऑफिसर्स मेस ग्रंथालय सी. एम. इ. : एक अभ्यास.
१५	मोटघरे प्रितीताई रमेशराव	ग्रीनस्टोन डिजिटल सॉफ्टवेअरचा वापर करून डिजिटल ग्रंथालय या विषयावर माहिती प्रतीप्राप्त प्रणाली : एक अभ्यास.
१६	रक्षे छाया रामालिंग	सातारा येथील श्री. डॉ. प्रतापसिंह महाराज (थोरले) नगर वाचनालय : एक अभ्यास.
१७	राऊत शीतल रमेश	आकुर्डी (पुणे) येथील डॉ. डी. वाय. पाटील अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयातील सेवा-सुविधांचा अभ्यास.
१८	सदामते सविता सुनील	कोल्हापूर येथील महात्मा फुले कृषी महाविद्यालय ग्रंथालय : एक अभ्यास.
१९	शिंदे त्रिवेणी कैलास	सांगवी (पुणे) येथील बाबुरावजी घोलेप महाविद्यालयातील नियतकालिकांचा अभ्यास

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
२०	थोरात अनिल भाऊराव	पुणे येथील श्री गीता ग्रंथालय : एक अभ्यास.
२१	वारूले जयश्री मंगेश	नारायणगाव येथील जयहिंद तंत्रनिकेतन महाविद्यालयातील ग्रंथालयातील नियतकालिकांचे व्यवस्थापन
अभ्यासकेंद्र : विवेकानंद महाविद्यालय		
१	बागडी भाग्यश्री निखिल	कोल्हापूर येथील विद्यापीठ हायस्कूल व ज्युनिअर कॉलेज ग्रंथालय : एक अभ्यास.
२	बहादुरे रोषण विलास	पडळ, ता. पन्हाळा येथील प्राशिक वाचनालय व ग्रंथालय : एक अभ्यास.
३	बराळे मीनाक्षी सुनील	कोल्हापूर येथील न्यु कॉलेज ग्रंथालयाचे स्वॉट (SWOT) विश्लेषण तंत्राद्वारे मूल्यमापन.
४	चौधुले दादासाहेब दत्तात्रय	वडगाव येथील वडगाव विद्यालय वडगाव ग्रंथालयातील विद्यार्थ्यांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास.
५	इनामदार राहुल सूर्यकांत	कोल्हापूर शहरातील अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालयातील सेवा व सुविधांचा अभ्यास.
६	जाधव संतोष भाऊराव	इचलकरंजी येथील यशवंतराव चव्हाण पॉलिटेक्निक ग्रंथालय एक अभ्यास.
७	जगदाळे शहाजी हंबीरराव	वेणुताई यशवंतराव चव्हाण होमिओपॅथिक मेडिकल कॉलेज ग्रंथालय : एक अभ्यास.
८	कालेकर कल्पना लक्ष्मण	कोल्हापूर शहरातील कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय ग्रंथालयातील विविध उपक्रमांचा अभ्यास.
९	कांबळे अमोल लक्ष्मण	कराड येथील शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय ग्रंथालय वाचन साहित्य संग्रह विकासाचा अभ्यास.

ज्ञानगंगोत्री : डिसेंबर २०१५ ते मे २०१६ : ६८

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१०	कुंभार दया हिंदुराव	कोल्हापूर येथील राजर्षी शाहु छत्रपती इन्स्टिट्यूट ऑफ फॉर्मसी ग्रंथालयातील सेवा व सुविधांचा अभ्यास.
११	लवाटे संदीप गणपतराव	तिसंगी ता. गगनबावडा येथील म. ह. शिंदे महाविद्यालय ग्रंथालय : एक अभ्यास.
१२	मुल्ला तोहीद करिम	प्रयाग चिखली येथील एस. के. पाटील शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय ग्रंथालय : एक अभ्यास.
१३	पाटील अनिल अप्पासाहेब	वाढार येथील अशोकराव माने पॉलिटेक्निक ग्रंथालयातील सेवा व सुविधा : एक अभ्यास.
१४	पाटील प्रकाश शिवाजी	कुडित्रे येथील श्रीराम हायस्कूल ग्रंथालयामार्फत राबवण्यात येणाऱ्या विविध उपक्रमांचा अभ्यास.
१५	पाटील प्रमोदीनी नारायण	कोल्हापूर येथील विवेकानंद कॉलेज ग्रंथालयातील इंटरनेटचा बी. एस्सी. भाग ३ च्या विद्यार्थ्यांकडून होणाऱ्या वापरांचा अभ्यास.
१६	पाटील रिना गुरुदत्त	तळसदे येथील डी. वाय. पाटील टेक्निकल कॅम्पस कॉलेज ऑफ इंजिनीअरींग ग्रंथालय : एक अभ्यास.
१७	पाटील संदीप संभाजी	गडहिंग्लज येथील संत गजानन महाराज रूरल पॉलिटेक्निक, महागाव महाविद्यालयीन ग्रंथालयाचे वाचक अभ्यास.
१८	पाटील विजयकुमार गोविंद	मुहाळ येथील श्री परशराम बाळाजी पाटील विद्यालय ग्रंथालयातील वाचकांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास.

ज्ञानगंगोत्री : डिसेंबर २०१५ ते मे २०१६ : ६९

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१९	पोले सीमा दशरथ	इचलकरंजी येथील नाईट कॉलेज ऑफ आर्ट्स अँड कॉमर्स ग्रंथालयाचे SWOT विश्लेषणाद्वारे मूल्यमापन.
२०	राणे संध्याताई सुरेश	गारगोटी येथील मौनी विद्यापीठ संचलित महाविद्यालयांच्या ग्रंथालयातील सेवा व सुविधांचा अभ्यास.
२१	सूर्यवंशी मनीषा शिवाजीराव	पुष्पनगर. ता. भुदरगड येथील कै. कु. रणजित देसाई सार्वजनिक ग्रंथालयातील वाचकांचा अभ्यास.
२२	तरले सुजित विजय	बाहुबली येथील श्री. एम. जी. शहा विद्यामंदिर ग्रंथालयातील सेवा व सुविधांचा अभ्यास.
अभ्यासकेंद्र : रत्नागिरी जिल्हा ग्रंथालय संघ		
१	आरेकर अंकिता प्रमोद	चिपळूण तालुक्यातील श्रीधर ग्रंथालय मार्ग ताम्हणे व ज्ञानदीप वाचनालय ओजळ या ग्रंथालयांचा तौलनिक अभ्यास.
२	बाने अर्चना विजय	महाराष्ट्र एज्युकेशन सोसायटीचे एम. इ. एस. आयुर्वेद महाविद्यालय घाणेखुंट-लोटे ग्रंथालय : एक अभ्यास.
३	काशीद वनिता उत्तम	नगरपालिका नगर वाचनालय यशवंतराव चव्हाण स्मृतिसदन कराड येथील वाचकांच्या वाचन अभिरुचीचा अभ्यास.
४	मालवदे शैलेश चंद्रकांत	हुतात्मा तुकाराम सार्वजनिक वाचनालय मुर्गड येथील ग्रंथसंग्रहाचा विकास : एक अभ्यास.
५	मोरये प्रशांत वसंत	रत्नागिरी जिल्ह्यातील शिवार आंबेरे येथील श्रमिक किसान संचलित लोकनेते शामरावजी पेजे महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाचा अभ्यास.

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
६	पाटील दैवत विश्वास	कोल्हापूर येथील राजाराम महाविद्यालय ग्रंथालय : एक अभ्यास.
७	पाटील राजन माया	'माझा प्रवास' सार्वजनिक ग्रंथालय, पेण - वरसई : एक अभ्यास.
८	पाटील स्मिता अशोक	साधना नियतकालिकाचा आशय विश्लेषणात्मक अभ्यास.
९	शहा भक्ती रमेश	डोंबिवली येथील प्रगती कॉलेज ऑफ आर्ट्स अँड कॉमर्स ग्रंथालय : एक अभ्यास.
१०	चौधुले सुजित शिवाजी	कोल्हापूर येथील महात्मा फुले कृषी महाविद्यालय ग्रंथालयाचा एक अभ्यास.
११	भोसले अक्षयकुमार मारुती	हातकणंगले येथील मा. श्री. आण्णासाहेब डांगे महाविद्यालय ग्रंथालय : एक अभ्यास.
अभ्यासकेंद्र : राजर्षी शाहू कॉलेज (आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स)		
१	बेंडगे नामदेव पंढरीनाथ	लातूर येथील महात्मा बसवेश्वर महाविद्यालय ग्रंथालयातील उपभोक्त्याची वाचनाभिरुची : एक अभ्यास.
२	दळवे मिराबाई चंद्रकांत	लातूर येथील राजर्षी शाहू महाविद्यालय अभ्यास केंद्रातील सामाजिक शास्त्रे विद्याशाखेतील एम. फिल शिक्षणक्रमासाठी सादर झालेल्या संशोधन प्रकल्पांचे ग्रंथनिर्मित अभ्यास.
३	जाधव वसुधा रंगराव	लातूर जिल्ह्यातील औषध निर्माणशास्त्र महाविद्यालयातील ग्रंथालयातील पारंपरिक आणि अपारंपरिक माहिती साधनांचा वापर.
४	जोशी नम्रता गिरीश	लातूर येथील दयानंद कला महाविद्यालय ग्रंथालयात पदवी व पदव्युत्तर वर्गासाठी

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
५	काळे महेश चंद्रकात	विद्यापीठाने निर्धारित केलेल्या अभ्यास क्रमानुसार ग्रंथाची उपलब्धता व वापर अ‍ॅनेझॉन व 'रसिक' या संकेत स्थळावरील मराठी भाषेतील ग्रंथाची उपलब्धता : एक तौलनिक अभ्यास.
६	मुजव्वर अरेफोद्दीन मैनुद्दीन	लातूर जिल्ह्यातील 'अ'वर्ग सार्वजनिक ग्रंथालयातील संदर्भ ग्रंथांची उपलब्धता : एक अभ्यास.
७	मुंढे तुळशीराम विनायक	जळकोट तालुक्यातील अध्यापक महाविद्यालयांतील विद्यार्थी आणि प्राध्यापक यांच्या अध्ययन आणि अध्ययनात ग्रंथालयाची भूमिका व योगदान.
८	पाटील अमित विक्रमराव	औसा तालुक्यातील महाविद्यालयीन प्राध्यापकांच्या माहिती शोध वर्तणुकीचा अभ्यास.
९	शिंदे मनीषा दिलीप	उदगीर शहरातील महाविद्यालय ग्रंथालयांचे नॅक प्रणित सुधारित मार्गदर्शक तत्त्वानुसार मूल्यमापन.
१०	सुतार वैजेनाथ पांडुरंग	'बुकगंगा' या संकेतस्थळावरील उपलब्ध असलेल्या माहिती साधनांचे सांख्यिकीय विश्लेषण.
११	उमापुरे जयश्री महादेवराव	लातूर शहरातील महिला विधिज्ञांच्या माहितीविषयक गरजा आणि पूर्तता : एक अभ्यास.
		अभ्यासकेंद्र : श्री शारदा एज्युकेशन सोसायटीचे विधी कॉलेज
१	आडेराव देवीदास नागनाथ	धर्माबाद येथील लाल बहादूर शास्त्री महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाचा विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून मिळालेल्या

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
२	भोसले संतोष पांडुरंग	अनुदानातून झालेला विकास : एक अभ्यास. नांदेड येथील जवाहरलाल नेहरू समाजकार्य महाविद्यालय ग्रंथालयातील वाचकांच्या वाचन अभिरुची व सवयींचा अभ्यास.
३	चिगळे पुंडलिक आत्माराम	नांदेड एज्युकेशन सोसायटी संचलित सायन्स कॉलेज नांदेड येथील विद्यार्थ्यांकडून इंटरनेटचा वापर : एक अभ्यास.
४	देशमुख नूतन शिरीषराव	स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाच्या अभ्यासक्रमानुसार नांदेड येथील एम. जी. एम. ग्रंथालय व माहितीशास्त्र महाविद्यालयीन ग्रंथालयामध्ये पदवी व पदव्युत्तर स्तरावरील ग्रंथालयामध्ये पदवी व पदव्युत्तर स्तरावरील ग्रंथ : एक अभ्यास
५	देशमुख शिल्पा सुभाषराव	कळमनुरी येथील श्री. वासुदेवानंद सार्वजनिक वाचनालयातील वाचन साहित्य संग्रह विकास एक अभ्यास.
६	हंबिरे शिवाजी राजेंद्र	नांदेड जिल्हा शासकीय ग्रंथालय माहिती तंत्रज्ञान साधने व ई-साधनाची उपलब्धता व वापर : एक अभ्यास.
७	खोडे प्रीती प्रमोदराव	नांदेड येथील इंदिरा गांधी वरिष्ठ महाविद्यालय ग्रंथालयातील ग्रंथसंग्रह विकास : एक चिकित्सक अभ्यास.
८	कुलकर्णी नीता विठ्ठलराव	नांदेड येथील नारायणराव चव्हाण विधी महाविद्यालय ग्रंथालयाचे स्वॉट (SWOT) तंत्रानुसार विश्लेषणात्मक

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
९	पारडे मीरा भाऊसाहेब	अभ्यास. स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ मध्यवर्ती ग्रंथालयातील संदर्भ सेवा विभाग : एक अभ्यास
१०	पवार कीर्ती जयप्रकाश	नांदेड येथील यशवंत महाविद्यालय ग्रंथालयातील वाचकांची माहिती साक्षरता : एक अभ्यास
११	सैय्यद मतीन दस्तगीर	सना माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विद्यालय नांदेड या विद्यालयातील शिक्षकांच्या माहितीविषयक गरजांचा अभ्यास.
१२	सिद्दीकी मो. खोजमिया मो. सरवार	‘लोकप्रभा’ साप्ताहिकाचे आशय विश्लेषण : एक अभ्यास.
अभ्यासकेंद्र : श्री शिवाजी कॉलेज ऑफ आर्ट्स, सायन्स अँड कॉमर्स, परभणी		
१	बनसोडे सीता मोतीराम	परळी शहरातील महाविद्यालय ग्रंथालयांचे मनुष्यबळ व्यवस्थापन : एक अभ्यास.
२	चव्हाण वैशाली भगवंतराव	महागांव तालुक्यातील महाविद्यालयीन ग्रंथालयात वाचकांना दिल्या जाणाऱ्या सेवा-सुविधा : एक अभ्यास.
३	देशमुख राजेंद्र रवींद्र	ज्ञानोपासक महाविद्यालय परभणी येथील ग्रंथालयातील नियतकालिकांचे व्यवस्थापन : एक अभ्यास.
४	धोंडगे गोविंदा बाळासाहेब	ज्ञानगंगोत्री या त्रैमासिकामधील लेखांचे उल्लेख विश्लेषण.
५	गजमल अर्जुन बंडू	नूतन महाविद्यालय, सेलु आणि के. के. एम महाविद्यालय, मानवत येथील ग्रंथालयातील संदर्भ ग्रंथाची उपलब्धता आणि वापर एक अभ्यास.

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
६	घायळ वर्षारणी उद्धवराव	परभणी येथील कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय ग्रंथालयाचे स्वॉट (SWOT) तंत्रानुसार विश्लेषणात्मक अध्ययन.
७	गिलबीले प्रवीण केशवराव	परभणी शहरातील वरिष्ठ महाविद्यालयातील प्राध्यापकांची ई- माहिती साक्षरता : एक अभ्यास.
८	खर्डे संतोष उत्तमराव	गंगाखेड येथील संत जनाबाई शिक्षण संस्थेच्या कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयातील पदवी स्तरावरील विद्यार्थ्यांच्या माहितीविषयक गरजांचा अभ्यास.
९	खर्डे संतोष संभाजीराव	गंगाखेड तालुक्यातील महाविद्यालयीन ग्रंथालयाचे नॅक प्रणित मार्गदर्शक तत्त्वानुसार अध्ययन.
१०	कुलकर्णी रूपाली रमेश	आंबेजोगाई येथील श्री दासोपंथ संशोधन मंडळ ग्रंथालयातील हस्तलिखितांची उपलब्धता व व्यवस्थापन.
११	लंगोटे भाग्यश्री दत्ताराव	‘लोकराज्य’ मासिकातील लेखांचे एक आशय विश्लेषण
१२	लिमकर मनीषा कमलाकर	कळंब येथील शिक्षण महर्षी ज्ञानदेव मोटेकर महाविद्यालयातील ग्रंथालयाचा यु.जी.सी. अनुदानातून झालेला विकास एक अभ्यास
१३	लिमकर सत्यशीला कमलाकर	परभणी शहरातील श्री शिवाजी महाविद्यालयातील प्राध्यापकांची वाचनभिरुची आणि सवय : एक अभ्यास.
१४	माळी दीपाली सुजानराव	प्रमना जर्नल ऑफ फिजिक्स नियतकालिकामधील लेखांचे उल्लेख विश्लेषण

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	प्रकल्प विषयाचे नाव
१५	मोटेगावकर अरविंद जीवनराव	अंबाजोगाई शहरातील वकिलांच्या माहितीविषयक गरजा आणि माहिती शोध वर्तनावर माहिती तंत्रज्ञानाचा पडलेला प्रभाव.
१६	पांचाळ अच्युत बाळासाहेब	‘महामिडिया’ या मासिकाचे आशय विश्लेषण
१७	सामळे अशोक मानिकराव	स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाच्या अभ्यासक्रमानुसार परभणी शहरातील वरिष्ठ महाविद्यालयामध्ये ग्रंथालयातील राज्यशास्त्र या विषयात ग्रंथाची उपलब्धता : एक अभ्यास.
१८	शेजुळ अशामती दिलीप	लातूर जिल्ह्यातील औषधनिर्माणशास्त्र पदवी महाविद्यालय ग्रंथालयातील अखिल भारतीय तंत्र शिक्षण परिषद यांच्या मानकाप्रमाणे वाचनसाहित्याची उपलब्धता व वापर.
१९	शिंदे विनायक शिवाजीराव	संशोधकांच्या संशोधन कार्यामध्ये परभणी येथील श्री शिवाजी महाविद्यालयातील रावसाहेब जामकर ग्रंथालयाचे योगदान.
२०	सोळंके संदीप उद्धवराव	परभणी येथील राजीव गांधी कृषी महाविद्यालय ग्रंथालयातील वाचन साहित्य संग्रह विकास : एक अभ्यास.